

Evaluation the Quality of the Components of the New Academic Guidance Plan based on the Kano Model

Davoud Tahmasebzadeh Sheikhlar^{1*}, Elahe Jafari², Reza MirArab Razi³

1. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran
2. M.A. in Curriculum Development, University of Tabriz, Tabriz, Iran
3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

(Received: June 1, 2021; Accepted: November 25, 2020)

Abstract

The aim of this study was to investigate the quality of the components of the new academic guidance plan based on the Kano model from the perspective of stakeholders (parents, students), relevant (secretary, principal, school counselor) and competent (education experts). The research method is applied research in terms of purpose and evaluation in terms of nature. The statistical population consists of high school students and their parents, teachers, principals and counselors of Tabriz high school and education experts. The sampling method was a multi-stage cluster random sampling method to select students and their parents, teachers, administrators, counselors from the five districts of education, districts 1 and 3 were randomly selected and from the schools of these districts several schools. According to Morgan's table, the sample size was 370 students, 366 parents, 243 teachers, 44 principals, 57 counselors and 34 experts. Researcher-made questionnaires were used to collect information and paired t-test, Kano matrix, one-way analysis of variance and Tukey test were used to analyze the data. The research findings showed that the expectations of students, parents, counselors, teachers, administrators and education experts in the six components of the new academic guidance plan are higher than their perceptions; That is, the project in question could not satisfy the relevant group, stakeholders and competent. So it is far from its goals; Therefore, its components and features and the implementation process of this project need serious attention and reconsideration. Therefore, it is necessary to take corrective measures in the way of scoring and its coefficient and the share of points of each factor in academic guidance, as well as the criterion for calculating academic achievement scores and paying attention to the required needs.

Keywords: Curriculum design, Kano model, Quality, Stakeholders.

---

* Corresponding Author, Email: d.tahmaseb@tabrizu.ac.ir

ارزیابی کیفیت مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی نوین بر اساس مدل کانو

داود طهماسب‌زاده شیخ‌لار^{۱*}، الهه جعفری^۲، رضا میرعرب رضی^۳

۱. دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۲. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۳. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۱۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۷)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی کیفیت مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی نوین براساس مدل کانو از دیدگاه افراد ذینفع (والدین، دانش‌آموزان)، ذریبط (دبیر، مدیر، مشاور مدرسه) و ذیصلاح (کارشناسان هدایت تحصیلی آموزش و پرورش) انجام گرفته است. روش تحقیق به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ ماهیت ارزشیابی است. جامعه آماری دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه و اولیای آنان، دبیران، مدیران و مشاوران مدرسه دوره اول متوسطه تبریز کارشناسان هدایت تحصیلی بودند. نمونه‌گیری به شیوه تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود که برای انتخاب دانش‌آموزان و اولیای آنان، دبیران، مدیران، مشاوران از بین نواحی ۵ گانه آموزش و پرورش، نواحی ۱ و ۳ به صورت تصادفی انتخاب و از مدارس این نواحی چند مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شدند. براساس جدول مورگان، تعداد نمونه دانش‌آموزان ۳۷۰ نفر، اولیا ۳۶۶ نفر، دبیران ۲۴۳ نفر، مدیران ۴۴ نفر، مشاوران ۵۷ نفر و کارشناسان ۳۴ نفر بودند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌های محقق ساخته و برای تحلیل داده‌ها از آزمون تی همبسته، ماتریس کانو، تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون توکی استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد انتظارات دانش‌آموزان، اولیا، مشاوران، دبیران، مدیران و کارشناسان هدایت تحصیلی در مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی نوین بیشتر از ادراکات آنان است؛ یعنی طرح مورد نظر نتوانسته رضایت گروه ذریبط، ذینفع و ذیصلاح را تأمین کند. بنابراین، باید اقدامات اصلاحی در نحوه امتیازدهی و ضریب آن و سهم امتیاز هر یک از عوامل در هدایت تحصیلی، همچنین، ملاک محاسبه نمرات پیشرفت تحصیلی و توجه به نیازهای الزامی صورت گیرد.

واژگان کلیدی: ذریبطان، ذیصلاحان، ذیفعان، طرح هدایت تحصیلی، کیفیت، مدل کانو.

مقدمه

بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت، ترقی و توسعه در کشورهای توسعه‌یافته نشان می‌دهد که همه آن‌ها از آموزش و پرورش توانمند و کارآمد برخوردارند (رضایی مدنی، ۱۳۹۷)؛ اما تحقیقات انجام‌گرفته از نظام آموزشی دوره متوسطه (عسکری سرکهنانی و رنجبر کلیبی، ۱۳۹۷؛ طالع زاری، حسینی و آقابابائی، ۱۳۹۷؛ طالع زاری، ۱۳۹۵؛ اسکندری، ۱۳۹۶) به طور مستند مسأله هدررفت نیروی انسانی، شکست‌های آموزشی و انتخاب‌های هدایت‌نشده را تأیید و آشکار کرده است. در حالی که وظیفه آموزش و پرورش فراهم کردن فرصت‌هایی برای هر دانش‌آموز برای رسیدن به توانایی کامل خود در حوزه‌های آموزشی، حرفه‌ای، اجتماعی و عاطفی است (لاننبورگ، ۲۰۱۰). رسیدن به این توانایی و ظرفیت مستلزم هدایت دانش‌آموزان به مسیر صحیح تحصیلی، حرفه‌ای، کسب مهارت‌های اجتماعی و پرورش صحیح عواطف است. از این رو، دانش‌آموزان در فرایند تحصیلی بی‌نیاز از راهنمایی و هدایت نیستند. راهنمایی و خدمات مشاوره، بخش ضروری و الزامی آموزش و پرورش است و مستقیماً روی این وظیفه متمرکز است و دانش‌آموزان را آماده می‌کند تا مسئولیت فزاینده تصمیم‌های خود را به عهده گرفته و در توانایی خود برای درک و قبول مسئولیت انتخاب‌های خویش رشد کنند (گیسون، ۲۰۰۱). به بیان دیگر، یکی از اهداف مهم آموزش و پرورش، هدایت و ایجاد زمینه برای رشد همه‌جانبه فرد و تربیت انسان‌های سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش‌های مختلف در زندگی فردی و اجتماعی است (سوزنده و مجرد، ۱۳۹۵).

یکی از اقسام این هدایت، هدایت تحصیلی است که عبارت است از فرایند ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش‌آموزان، تا ضمن آشنایی با استعدادها، علایق، توانایی‌ها و ویژگی‌های شخصیتی خود، شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی و مشاغل مورد نیاز جامعه را شناخته و بر اساس آن آگاهانه شاخه و رشته تحصیلی مناسب را انتخاب کنند (شیوه‌نامه هدایت تحصیلی نوین، ۱۳۹۵؛ کرم‌دوست، زندوانیان، ابوالقاسمی، ۱۳۸۵). به عبارتی، هدف خدمات راهنمایی تحصیلی-شغلی فقط آشناکردن نوجوانان با دنیای رو به رشد و متحول تحصیل و کار و کمک به آن‌ها در کشف استعدادهای خود

-
1. Lunenburg
  2. Gibson

و انتخاب رشته تحصیلی یا شغلی نیست؛ بلکه هدف اصلی، پرورش جوانانی است که مجهز به مهارت‌های تصمیم‌گیری و مشکل‌گشایی در همه زمینه‌های زندگی باشند و بتوانند به ارزیابی انتقادی عقاید و افکار و راه‌حل‌ها بپردازند؛ از این نظر، راهنمایی از هر نوعی که باشد؛ تحصیلی-شغلی یا سازشی، پویایی است آموزشی که به صورت فردی یا گروهی به فرد کمک می‌کند تا از طریق شناخت خویشتن (استعدادها، رغبت‌ها، نیازها، ارزش‌ها و ...) و شناخت محیط (امکانات و محدودیت‌ها) و کسب مهارت‌های مشکل‌گشایی در اخذ تصمیم‌های عاقلانه، برخورد صحیح با مسائل زندگی و حرکت به سوی کمال وجودی خویش، به خود رهبری برسد (زندگی‌پور، ۱۳۸۲).

در حالی که امروزه پیچیدگی و دگرگونی دنیای کار (بخشی، ۱۳۹۳؛ هاشمی، ۱۳۸۳)، سرعت فزاینده رشد تکنولوژی (مظلومیان و کوتی، ۱۳۹۷؛ رستمی، ۱۳۹۷؛ مهارتی و حسینی‌راد، ۱۳۹۵؛ طارق، ۱۳۸۱؛ شان، ۲۰۱۱)، تقاضاهای روزافزون برای ورود به برخی مشاغل (احمدی‌پور و یوسفی، ۱۳۹۳) و نیاز به کسب دانش و مهارت‌ها با توجه به تفاوت‌های فردی (باقری‌فر و همکاران، ۱۳۹۶؛ اکرم دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶؛ اکرم دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶)، موجب برهم خوردن تعادل آموزش و بازار کار شده و مشکلاتی را در چگونگی هدایت استعدادها، راهنمایی شغلی و تصمیم‌گیری حرفه‌ای به وجود آورده است (کوثری، ۱۳۹۵).

برنامه هدایت تحصیلی در ایران براساس طرحی که توسط شورای عالی آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۵ تصویب شده، اجرا می‌شود. این طرح شامل شش فصل که عبارت‌اند از اهداف، ارکان و وظایف، ملاک‌ها و عوامل هدایت تحصیلی، منابع و امکانات و تجهیزات مورد نیاز، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، تقویم اجرایی و ارزیابی و نظارت است. از آنجا که در دهه اخیر تغییرات چشمگیری در زمینه هدایت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه صورت نگرفته و فرایند و ملاک‌های هدایت تحصیلی همان فرایندها و ملاک‌های سال‌های قبل می‌باشند و ناکارآمدی این فرایندها و ملاک‌ها در تحقیقات کیفی و کمی در نحوه هدایت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه و دانشگاه با نارضایتی دانش‌آموزان و دانشجویان در انتخاب رشته و شغل همراه بوده و مشهود است (عسکری سرکهنانی و رنجبر کلیبی، ۱۳۹۷؛ سهرابی، صادقی و جداوی، ۱۳۹۶؛ طالع زاری، ۱۳۹۵؛ احمدی، ۱۳۹۴؛ ارفعی،

اکبری و علوی مجد، ۱۳۸۷؛ علمی، پنجمی و عبداللهی، ۱۳۹۶) و از استعداد‌های دانش‌آموزان در فرایند هدایت تحصیلی ارزیابی دقیقی نمی‌شود (نظری، ۱۳۷۵) و ملاک نمرات درسی به عنوان ملاک هدایت تحصیلی، ملاکی ناکارآمد محسوب شده و قابلیت پیش بینی دقیق موفقیت تحصیلی در رشته آینده را ندارد (منشی، ۱۳۸۹؛ ادیسی، ۱۳۷۶؛ نظری، ۱۳۷۵) و هدایت تحصیلی نادرست باعث افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود (احمدی، ۱۳۹۴) و خدمات مشاوره هدایت تحصیلی به دلیل انباشتگی غیر مرتبط وظایف مشاور کیفیت لازم را ندارد (محمدی، ۱۳۷۷)، همچنین، به دلیل مشکلاتی از قبیل تعیین رشته زودهنگام و مبتنی بر شناخت ناقص از خود، عدم تناسب سطح دشواری مواد درسی قبل و بعد از ورود به رشته، ناکارآمدی بانک اطلاعاتی تحصیلی و شغلی در مدارس و توزیع نامتوازن دانش‌آموزان مستعد در رشته‌های مختلف (رضاپور و شفیع، ۱۳۹۳) عدم ارتباط مؤثر مشاور با دانش‌آموزان (نورایی، ۱۳۹۵؛ قاسمی اوامسلان سفلی و دادرس خالدی، ۱۳۹۴) ضروری به نظر می‌رسد که به طور دقیق فرایند هدایت تحصیلی و مؤلفه‌های آن ارزیابی شوند.

در این راستا، توجه به کیفیت و ارزشیابی نظام آموزشی و طرح‌های اجرایی آن اهمیت ویژه‌ای دارد؛ چرا که کیفیت آموزش و پرورش برخاسته از کیفیت طرح‌ها و برنامه‌های آن است که از دغدغه‌های همیشگی نظام‌های آموزشی برای دستیابی به آن است (محمدی و مجتهدزاده، ۱۳۸۴).

برای ارزشیابی کیفیت یک طرح یا برنامه، مدل‌های مختلفی وجود دارد. پژوهشگران با مطالعه این مدل‌ها و بررسی وضعیت هدایت تحصیلی نوین در مدارس، مدل ارائه شده توسط کانو را مدل ارزیابی موضوع پژوهش حاضر انتخاب نمودند؛ چرا که هدف این مدل، سنجش میزان ادراکات و انتظارات مخاطبان (ذی‌نفعان، ذی‌ربطان و ذی‌صلاحان آموزشی) از کیفیت طرح مورد نظر است (مهرگان و قاسمی، ۱۳۹۰) که با موضوع پژوهش حاضر، همخوانی دارد.

بنابراین، پژوهش حاضر از آن نظر اهمیت دارد که منجر به تعیین ادراکات (وضعیت موجود) دانش‌آموزان و والدین آن‌ها به عنوان ذینفعان و مشاوران مدرسه، معلمان و مدیران به عنوان اجراکنندگان و ذی‌ربطان و کارشناسان هدایت تحصیلی به عنوان ذی‌صلاحان این طرح و همچنین، تعیین انتظارات (وضعیت مطلوب) آن‌ها از طرح هدایت تحصیلی خواهد شد و تعیین شکاف و مواردی

که در آن‌ها شکاف وجود دارد، به تعیین مسائل نیازمند اصلاح در جهت رسیدن به وضعیت مطلوب منجر شده و راهکارهای عملی را در اختیار خواهد گذاشت.

بدین منظور پروفیسور نوریکی کانو^۱ (۱۹۸۴) برای سنجش میزان برآورد انتظارات مشتریان از کیفیت، مدل دوبعدی خود را ارائه کرد. کانو با کنار هم قرار دادن پارامترهای عملکردی کیفیت و رضایت مصرف‌کننده در یک نمودار دوبعدی توانایی تعریف کیفیت را میسر کرد (مهرگان و قاسمی، ۱۳۹۰). درحقیقت، مدل کانو، نیازها و مشخصه‌های کیفی هر محصول (طرح) را به سه دسته طبقه‌بندی کرد که هر طبقه بیان‌کننده یک نوع مشخص از نیازهای مخاطب است که این سه دسته عبارت‌اند از: نیازهای الزامی (اساسی)، نیازهای یک‌بعدی (عملکردی) و نیازهای جذاب (انگیزاننده) (عرب، گلشن تفتی و کاشفی‌نیا، ۱۳۹۳). بر این اساس مدل کانو امکانی فراهم می‌آورد تا ادراکات و انتظارات ذی‌نفعان، ذی‌صلاحان و ذی‌ربطان طرح هدایت تحصیلی نوین، مشخص شده و تفاوت وضع موجود با وضع مطلوب نمایان شود و از این طریق نیاز واقعی و نقاط قوت و ضعف این طرح مشخص و نسبت به مرتفع کردن پیشنهادها لازم برای دست‌اندرکاران و براساس آن اقدامات دقیق از سوی آنان صورت گیرد.

با عنایت به مطالب یادشده و تجربیات عینی پژوهشگر به عنوان مشاور مدرسه که به طور مستقیم درگیر فرایند اجرای طرح است و از نزدیک شاهد کاستی‌ها و نواقص این طرح مزبور است. همچنین، نارضایتی‌هایی که در طول مدت اجرای طرح از سوی دانش‌آموزان و والدین آن‌ها به دلیل طولانی‌بودن فرایند هدایت تحصیلی، امتیازدهی نامناسب و در نهایت نامطلوب‌بودن نتیجه این فرایند به مشاور مدرسه و کارشناسان هدایت تحصیلی آموزش و پرورش ابراز شده و اهمیت و ضرورتی که فرایند هدایت تحصیلی در تعیین سرنوشت تحصیلی دانش‌آموزان و به تبع آن، در شغل آتی آنان دارد؛ پژوهشگر را هدایت کرد که به دنبال بررسی کیفیت طرح هدایت تحصیلی نوین براساس مدل کانو، از دیدگاه ذی‌نفعان (دانش‌آموزان و والدین آن‌ها)، ذی‌ربطان (مشاوران، معلمان و مدیران) و ذی‌صلاحان (کارشناسان هدایت تحصیلی آموزش و پرورش) باشد تا در نهایت، مشخص کند آیا بین ادراکات و انتظارات گروه‌های مذکور در مؤلفه‌های اهداف؛ ارکان و وظایف؛ ملاک‌ها و عوامل

---

1. Kano

هدایت تحصیلی؛ منابع، امکانات و تجهیزات مورد نیاز؛ فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی؛ تقویم اجرایی، نظارت و ارزیابی تفاوت‌هایی وجود دارد؟ به عبارتی، آیا بین برداشت و تجربه‌ی عینی گروه‌های ذینفع، ذیربط و ذیصلاح از طرح مزبور با اهداف و رسالت مد نظر این طرح تفاوت وجود دارد؟ یا اینکه طرح مذکور از مطلوبیت لازم برخوردار است؟

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیق کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع ارزشیابی و به لحاظ گردآوری داده‌ها نیز از نوع میدانی بود. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر را دانش‌آموزان دختر دوره‌ی دوم متوسطه و اولیای آنان، دبیران، مدیران و مشاوران مدارس دوره‌ی اول متوسطه شهر تبریز و کارشناسان هدایت تحصیلی آموزش و پرورش تشکیل می‌دهند. علت انتخاب دانش‌آموزان دوره‌ی دوم متوسطه، تجربه‌ی فرایند هدایت تحصیلی مقطع متوسطه‌ی اول توسط آنان و علت انتخاب مدیران و دبیران و مشاوران مدارس دوره‌ی اول، دخیل بودن آنان به عنوان عوامل اجرایی در فرایند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان است. روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر به شیوه‌ی تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود؛ بدین صورت که برای انتخاب دانش‌آموزان، دبیران، مدیران، مشاوران و اولیا دانش‌آموزان از بین نواحی پنج‌گانه‌ی آموزش و پرورش، نواحی ۱ و ۳ به صورت تصادفی انتخاب و از مدارس این نواحی نیز به صورت تصادفی مدارس دخترانه‌ی متوسطه‌ی دوره‌ی اول برای انتخاب حجم واقعی نمونه مطابق با جدول کرجسی و مورگان انتخاب شدند. برای انتخاب متخصصان و کارشناسان آموزش و پرورش نیز از (کارشناسان هدایت تحصیلی و اعضای کمیته‌ی هدایت تحصیلی ادارات آموزش و پرورش ناحیه‌های ۱ و ۳) استان آذربایجان شرقی با توجه به حجم جامعه‌ی آماری استفاده شد. براساس جدول مورگان تعداد نمونه در بین دانش‌آموزان ۳۷۰ نفر، در بین اولیا ۳۶۶ نفر، در بین دبیران ۲۴۳ نفر، در بین مدیران ۴۴ نفر، در بین مشاوران ۵۷ نفر و در بین کارشناسان ۳۴ نفر بودند. پرسشنامه‌ها به صورت حضوری در اختیار افراد نمونه قرار گرفت و توزیع پرسشنامه تا زمانی که تعداد پرسشنامه‌های پاسخ داده شده به تعداد افراد تعیین شده در نمونه برسد، ادامه یافت. پرسشنامه‌ها پس از جمع‌آوری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

برای جمع‌آوری اطلاعات از روش میدانی و پرسشنامه‌های محقق‌ساخته استفاده شد. پرسشنامه‌ها براساس مدل کانو در سه بعد ادراکات، انتظارات و نیازها و باتوجه به مؤلفه‌های شش‌گانه شیوه‌نامه اجرایی هدایت تحصیلی (۱۳۹۵) یعنی اهداف، ارکان و وظایف، ملاک و عوامل، منابع و امکانات و تجهیزات، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، تقویم اجرایی و ارزیابی و نظارت طراحی شده و در اختیار پاسخ‌دهندگان در شش گروه (دانش‌آموزان، اولیا، دبیران، مشاوران، مدیران، کارشناسان هدایت تحصیلی) در قالب یک پرسشنامه با تغییرات لازم برای هر گروه قرار گرفت. هر یک از مؤلفه‌های سه‌گانه ادراکات، انتظارات و نیازها از ۳۶ سؤال با توجه به بندهای ذکرشده در شیوه‌نامه اجرایی هدایت تحصیلی تشکیل شده‌اند که به شرح ذیل‌اند.

جدول ۱. مؤلفه‌های و تعداد سؤالات شیوه‌نامه اجرایی طرح هدایت تحصیلی نوین

تعداد سؤالات	مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی نوین
۵ سؤال	اهداف
۷ سؤال	ارکان و وظایف
۸ سؤال	ملاک‌ها و عوامل
۶ سؤال	منابع، امکانات و تجهیزات
۶ سؤال	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی
۴ سؤال	تقویم اجرایی و ارزیابی و نظارت

برای تعیین روایی پرسشنامه از نظرات استادان راهنما و مشاور و سپس، اساتید و متخصصان رشته علوم تربیتی دانشگاه تبریز و متخصصان مشاوره استفاده شد و برای تعیین پایایی پرسشنامه، ابتدا پرسشنامه طراحی شده به صورت آزمایشی در بین ۳۰ نفر از افراد جامعه به غیر از نمونه واقعی اجرا شد و میزان پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه شد که مقدار قابل قبولی است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های مورد نیاز در پژوهش حاضر از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در بخش آمار استنباطی از آزمون تی همبسته، ماتریس کانو، تحلیل واریانس یک‌راهه و توکی استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

برای اطمینان از توزیع نرمال داده‌ها در تمامی گروه‌ها و همچنین استفاده از آزمون‌های پارامتریک، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. با توجه به مقدار سطح معناداری به دست آمده که در همه مؤلفه‌ها و گروه‌ها بالاتر از ۰/۰۵ بود؛ بنابراین، توزیع داده‌ها در همه گروه‌ها نرمال است و از آزمون‌های پارامتریک می‌توان استفاده کرد.

به منظور پاسخگویی به این سؤال که آیا بین انتظارات و ادراکات دانش‌آموزان در کیفیت مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟ از آزمون پارامتریک تی همبسته استفاده شد.

جدول ۲. نتایج آزمون تی همبسته به منظور بررسی تفاوت میانگین بین ادراکات و انتظارات دانش‌آموزان از مؤلفه‌های هدایت تحصیلی

مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی	میانگین ادراکات	میانگین انتظارات	فاصله (شکاف)	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری
اهداف	۱۳/۰۸	۱۸/۴۲	- ۵/۳۵	- ۱۵/۳۶	۳۶۹	۰/۰۰۱
ارکان و وظایف	۱۷/۰۸	۲۴/۲۲	- ۷/۱۴	- ۱۵/۴۴	۳۶۹	۰/۰۰۱
ملاک‌ها و عوامل	۲۲/۷۴	۲۶/۹۰	- ۴/۱۶	- ۸/۹۲	۳۶۹	۰/۰۰۱
منابع، امکانات و تجهیزات	۱۴/۵۶	۲۰/۷۲	- ۶/۱۶	- ۱۳/۹۲	۳۶۹	۰/۰۰۱
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	۱۴/۴۵	۲۰/۳۹	- ۵/۹۴	- ۱۵/۱۴	۳۶۹	۰/۰۰۱
تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت	۹/۵۷	۱۳/۴۵	- ۳/۸۷	- ۱۴/۱۲	۳۶۹	۰/۰۰۱

همان گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد بین انتظارات و ادراکات دانش‌آموزان، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانه هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد انتظارات دانش‌آموزان از مؤلفه‌های اهداف، ارکان و وظایف، ملاک‌ها و عوامل، منابع و امکانات و تجهیزات، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت هدایت تحصیلی بیشتر از ادراکات آنها بوده که این میزان تفاوت، از نظر آماری معنادار است.

جدول ۳. فراوانی نیازهای الزامی، جذاب و تک‌بعدی و بی‌تفاوت دانش‌آموزان با توجه به ویژگی‌های هر مؤلفه در ماتریس کانو

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
اهداف	شناسایی و شناساندن استعداد و توانایی تحصیلی دانش‌آموزان	۱۰۴	۴۳	۱۳۹	۸۴	۳۷۰	الزامی
	شناسایی و شناساندن علاقه و گرایش‌های دانش‌آموزان	۱۱۷	۱۶	۱۶۱	۷۶	۳۷۰	الزامی
	شناسایی و شناساندن ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان	۱۱۱	۳۳	۱۳۴	۹۲	۳۷۰	الزامی
	کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی	۹۶	۱۷	۱۷۲	۸۵	۳۷۰	الزامی
	کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی	۱۲۰	۲۹	۱۱۹	۱۰۲	۳۷۰	جذاب
ارکان و وظایف	تدارک و تدوین برنامه سالانه مناسب مشتمل بر بازدید شغلی، آموزش‌های رسمی و غیر رسمی، چاپ کتاب و بروشور، دعوت از متخصصان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی و...	۹۷	۲۳	۱۱۷	۱۳۳	۳۷۰	بی‌تفاوت
	مشارکت معلمان در شناسایی استعدادها و رغبت‌های دانش‌آموزان با توجه به حوزه یادگیری تخصصی خود	۱۰۱	۳۱	۱۰۶	۱۳۲	۳۷۰	بی‌تفاوت
	آموزش اولیای دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادها و دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود	۱۱۷	۲۵	۱۱۸	۱۱۰	۳۷۰	الزامی
	برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)	۱۰۶	۲۶	۱۲۹	۱۰۹	۳۷۰	الزامی
	ارائه به موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه	۱۰۱	۲۱	۱۲۵	۱۲۳	۳۷۰	الزامی
	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مطلوب در زمینه هدایت تحصیلی	۱۰۱	۲۴	۱۳۰	۱۱۵	۳۷۰	الزامی
	زمینه‌سازی و اجرای برنامه‌های هدایتی و حمایتی هماهنگ با برنامه ملی و شناسایی و هدایت استعدادها برتر طرح شهاب) و نظارت مستمر بر اجرای آن‌ها توسط مدرسه	۸۸	۲۱	۱۱۹	۱۴۲	۳۷۰	بی‌تفاوت

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
ملاک‌ها و عوامل	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز	۸۴	۷۶	۹۴	۱۱۶	۳۷۰	بی تفاوت
	اختصاص ۳۵ امتیاز از ۱۰۰ برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموز	۱۰۴	۳۷	۹۶	۱۳۳	۳۷۰	بی تفاوت
	اختصاص ۳۰ امتیاز از ۱۰۰ برای آزمون‌های مشاوره‌ای استعداد و رغبت	۸۴	۴۶	۱۰۳	۱۳۷	۳۷۰	بی تفاوت
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دبیران	۸۴	۸۳	۷۱	۱۳۲	۳۷۰	بی تفاوت
	اختصاص امتیاز ۵ از ۱۰۰ برای نظر والدین	۹۸	۵۰	۸۰	۱۴۲	۳۷۰	بی تفاوت
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر مشاور	۹۷	۶۲	۷۰	۱۴۱	۳۷۰	بی تفاوت
	توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۸۴	۵۹	۸۷	۱۴۰	۳۷۰	بی تفاوت
منابع، امکانات و تجهیزات	توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۹۹	۴۷	۹۴	۱۳۰	۳۷۰	بی تفاوت
	اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز	۷۹	۲۸	۱۴۲	۱۲۱	۳۷۰	الزامی
	داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه	۱۰۸	۲۴	۱۲۹	۱۰۹	۳۷۰	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت‌افزار/ نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی	۷۵	۱۵	۱۸۰	۱۰۰	۳۷۰	الزامی
	فعال بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن	۷۹	۳۰	۱۶۰	۱۰۱	۳۷۰	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی	۹۴	۲۴	۱۵۰	۱۰۲	۳۷۰	الزامی
	پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه	۱۰۱	۲۴	۱۲۷	۱۱۸	۳۷۰	الزامی
اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی	اطلاع‌رسانی به موقع و مؤثر در خصوص برگزاری کلاس‌های توجیهیگ ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی	۱۱۷	۲۳	۱۳۳	۹۷	۳۷۰	الزامی
	بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم	۸۴	۲۳	۱۶۹	۹۴	۳۷۰	الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
توسعه توانمندی، ارزیابی و نظارت	توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب درخصوص اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی و نحوه اجرای آن	۱۰۶	۲۴	۱۲۹	۱۱۱	۳۷۰	الزامی
	برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره‌های فردی و گروهی با دانش‌آموزان	۸۴	۴۰	۱۴۴	۱۰۲	۳۷۰	الزامی
	استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی	۹۵	۲۶	۱۰۸	۱۴۱	۳۷۰	بی‌تفاوت
	جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیا، مدیران، مشاوران و معلمان	۱۰۵	۲۴	۱۱۹	۱۲۱	۳۷۰	بی‌تفاوت
	نظارت بر حسن اجرای فرایند هدایت تحصیلی توسط بازرسان منطقه‌ای و استانی	۱۱۶	۳۳	۱۰۰	۱۲۱	۳۷۰	بی‌تفاوت
	توجه و نظارت بر آموزش و اجرای پودمان هدایت تحصیلی درس کار و فناوری	۹۷	۳۸	۱۰۷	۱۲۸	۳۷۰	بی‌تفاوت
	نظارت بر تکمیل کردن برگ‌های نظرخواهی و آزمون‌های مشاوره‌ای	۹۴	۲۲	۱۲۰	۱۳۴	۳۷۰	بی‌تفاوت
	ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن‌ماه	۹۱	۲۰	۱۵۱	۱۰۸	۳۷۰	الزامی

در جدول ۳ نتایج ماتریس کانو در بین دانش‌آموزان ارائه شده است؛ یافته‌های پژوهش با توجه به ماتریس کانو نشان می‌دهد دانش‌آموزان در مؤلفه‌های هدایت تحصیلی، نیازهای (جذاب، تک‌بعدی، الزامی و بی‌تفاوت) متفاوتی را دارند و فراوانی نیازها در هر ویژگی مؤلفه‌ها یکسان نیست. بنابراین، دیدگاه متفاوتی نسبت به مؤلفه‌ها به لحاظ درجه اهمیت آن‌ها به عنوان نیاز دارند. از آنجا که نیازهای الزامی جزء نیازهای اساسی محسوب می‌شوند، به این نیازها توجه ویژه‌ای باید صورت گیرد. این نیازها، به عنوان بخش اعظمی از کیفیت هدایت تحصیلی جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند.

به منظور پاسخگویی به این سؤال پژوهش که آیا بین انتظارات و ادراکات اولیا در کیفیت مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟ از آزمون پارامتریک تی همبسته استفاده شد.

جدول ۴. نتایج آزمون تی همبسته به منظور بررسی تفاوت میانگین بین ادراکات و انتظارات اولیا در مؤلفه‌های طرح

هدایت تحصیلی

مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی	میانگین ادراکات	میانگین انتظارات	فاصله (شکاف)	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری
اهداف	۱۳,۳۸	۱۸,۲۸	- ۴,۹۰	- ۷,۰۲	۳۶۵	۰,۰۰۱
ارکان و وظایف	۱۷,۷۷	۲۴,۱۵	- ۶,۳۹	- ۵,۰۸	۳۶۵	۰,۰۰۱
ملاک‌ها و عوامل	۲۲,۷۹	۲۶,۹۴	- ۴,۱۵	- ۲,۲۵	۳۶۵	۰,۰۲۹
منابع، امکانات و تجهیزات	۱۵,۱۸	۲۰,۹۹	- ۵,۸۱	- ۳,۸۵	۳۶۵	۰,۰۰۱
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	۱۵,۰۹	۲۰,۷۶	- ۵,۶۷	- ۱۴,۷۱	۳۶۵	۰,۰۰۱
تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت	۹,۹۱	۱۳,۷۰	- ۳,۷۹	- ۵,۰۷	۳۶۵	۰,۰۰۱

همان گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد، بین انتظارات و ادراکات اولیا، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانه هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد انتظارات اولیا در مؤلفه‌های اهداف، ارکان و وظایف، ملاک‌ها و عوامل، منابع و امکانات و تجهیزات، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی بیشتر از ادراکات آن‌ها بوده که این میزان تفاوت از نظر آماری معنادار است.

جدول ۵. فراوانی نیازهای الزامی، جذاب و تک‌بعدی و بی‌تفاوت اولیا با توجه به ویژگی‌های هر مؤلفه در ماتریس کانو

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
اولیا	شناسایی و شناساندن استعداد و توانایی تحصیلی دانش‌آموزان	۱۰۴	۲۸	۱۴۵	۸۹	۳۶۶	الزامی
	شناسایی و شناساندن علاقه و گرایش‌ها دانش‌آموزان	۱۰۶	۱۲	۱۶۳	۸۵	۳۶۶	الزامی
	شناسایی و شناساندن ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان	۱۱۱	۲۸	۱۳۲	۹۵	۳۶۶	الزامی
	کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی	۹۸	۱۳	۱۲۵	۹۷	۳۶۶	الزامی
	کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی	۱۱۷	۲۳	۱۱۷	۱۰۹	۳۶۶	جذاب-الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
ارتقاء و توسعه کیفیت تدریس	تدارک و تدوین برنامه سالانه مناسب مشتمل بر بازدید شغلی، آموزش‌های رسمی و غیر رسمی، چاپ کتاب و بروشور، دعوت از متخصصان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی و...	۹۸	۲۵	۱۰۵	۱۳۸	۳۶۶	بی تفاوت
	مشارکت معلمان در شناسایی استعدادها و رغبت‌های دانش‌آموزان با توجه به حوزه یادگیری تخصصی خود	۹۸	۲۶	۱۰۶	۱۳۶	۳۶۶	بی تفاوت
	آموزش اولیا دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادها دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود	۱۰۷	۲۷	۱۲۰	۱۱۲	۳۶۶	الزامی
	برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)	۱۰۱	۲۲	۱۲۵	۱۱۸	۳۶۶	الزامی
	ارائه به موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه	۱۰۰	۲۰	۱۲۳	۱۲۳	۳۶۶	الزامی - بی تفاوت
	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مطلوب در زمینه هدایت تحصیلی	۹۴	۲۴	۱۲۲	۱۲۶	۳۶۶	بی تفاوت
	زمینه‌سازی و اجرای برنامه‌های هدایتی و حمایتی هماهنگ با برنامه ملی و شناسایی و هدایت استعدادها برتر (طرح شهاب) و نظارت مستمر بر اجرای آنها توسط مدرسه	۱۰۰	۱۸	۱۰۷	۱۴۱	۳۶۶	بی تفاوت
فرهنگ سازی و ارتقاء کیفیت تدریس	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز	۸۵	۶۵	۹۳	۱۲۳	۳۶۶	بی تفاوت
	اختصاص ۳۵ امتیاز از ۱۰۰ برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموز	۱۰۹	۳۱	۹۳	۱۳۳	۳۶۶	بی تفاوت
	اختصاص ۳۰ امتیاز از ۱۰۰ برای آزمون‌های مشاوره‌ای استعداد و رغبت	۸۰	۴۵	۱۰۴	۱۳۷	۳۶۶	بی تفاوت
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دبیران	۷۶	۷۰	۷۰	۱۵۰	۳۶۶	بی تفاوت
	اختصاص امتیاز ۵ از ۱۰۰ برای نظر والدین	۷۳	۶۹	۴۴	۱۸۰	۳۶۶	بی تفاوت
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر مشاور	۹۶	۴۸	۶۷	۱۵۵	۳۶۶	بی تفاوت

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب	
	توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۹۵	۴۶	۸۳	۱۴۲	۳۶۶	بی تفاوت	
	توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۹۵	۴۲	۹۰	۱۳۹	۳۶۶	بی تفاوت	
منابع، امکانات و تجهیزات	اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز	۸۳	۲۳	۱۴۳	۱۱۷	۳۶۶	الزامی	
	داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه	۱۰۰	۱۱	۱۲۳	۱۳۲	۳۶۶	بی تفاوت	
	مجوز و دن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت‌افزار/نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی	۸۶	۱۰	۱۶۵	۱۰۵	۳۶۶	الزامی	
	فعال بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن	۹۰	۲۲	۱۴۵	۱۰۹	۳۶۶	الزامی	
	مجوز بودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی	۹۹	۱۷	۱۴۳	۱۰۷	۳۶۶	الزامی	
	پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه	۱۰۵	۱۹	۱۲۰	۱۲۲	۳۶۶	بی تفاوت	
	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	اطلاع‌رسانی به موقع و مؤثر در خصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی	۱۱۵	۱۲	۱۳۴	۱۰۵	۳۶۶	الزامی
		بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم	۸۵	۱۶	۱۵۸	۱۰۷	۳۶۶	الزامی
		توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب در خصوص اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی و نحوه اجرای آن	۱۰۳	۲۸	۱۱۰	۱۲۵	۳۶۶	بی تفاوت
		برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره‌های فردی و گروهی با دانش‌آموزان	۹۹	۱۷	۱۲۴	۱۲۶	۳۶۶	بی تفاوت
استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی		۱۰۱	۲۰	۱۰۸	۱۳۷	۳۶۶	بی تفاوت	
جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیا، مدیران، مشاوران و معلمان		۱۰۸	۲۰	۱۲۳	۱۱۵	۳۶۶	الزامی	

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
نیازهای تفاوتی نیازهای تفاوتی نیازهای تفاوتی نیازهای تفاوتی	نظارت بر حسن اجرای فرایند هدایت تحصیلی توسط بازرسان منطقه‌ای و استانی	۱۰۴	۳۷	۱۰۱	۱۲۴	۳۶۶	بی تفاوت
	توجه و نظارت بر آموزش و اجرای پودمان هدایت تحصیلی درس کار و فناوری	۹۶	۲۶	۱۰۲	۱۴۲	۳۶۶	بی تفاوت
	نظارت بر تکمیل نمون برگ‌های نظرخواهی و آزمون‌های مشاوره‌ای	۹۶	۱۸	۱۱۸	۱۳۴	۳۶۶	بی تفاوت
	ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن‌ماه	۹۵	۱۸	۱۵۲	۱۰۱	۳۶۶	الزامی

در جدول ۵ نتایج ماتریس کانو در بین اولیا ارائه شده است؛ یافته‌های پژوهش با توجه به ماتریس کانو نشان می‌دهد اولیا در مؤلفه هدایت تحصیلی، نیازهای (جذاب، تک‌بعدی، الزامی و بی تفاوت) متفاوتی را دارند و فراوانی نیازها در هر ویژگی مؤلفه‌ها یکسان نیست. بنابراین، دیدگاه متفاوتی نسبت به مؤلفه‌ها به لحاظ درجه اهمیت آن‌ها به عنوان نیاز دارند. از آنجا که نیازهای الزامی جزء نیازهای اساسی محسوب می‌شوند، به این نیازها توجه ویژه‌ای باید صورت گیرد. به منظور پاسخگویی به این سؤال پژوهش که آیا بین انتظارات با ادراکات مشاوران مدرسه در کیفیت مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟ از آزمون پارامتریک تی همبسته استفاده شد.

جدول ۶: نتایج آزمون تی همبسته به منظور بررسی تفاوت میانگین بین ادراکات و انتظارات مشاوران مدرسه از طرح

مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی	میانگین ادراکات	میانگین انتظارات	فاصله (شکاف)	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری
اهداف	۱۵،۸۱	۱۹،۴۴	- ۳،۶۳	- ۷،۰۲	۵۶	۰،۰۰۱
ارکان و وظایف	۲۳،۳۷	۲۷،۲۸	- ۳،۹۱	- ۵،۰۸	۵۶	۰،۰۰۱
ملاک‌ها و عوامل	۲۹،۲۸	۳۰،۶۷	- ۱،۳۹	- ۲،۲۵	۵۶	۰،۰۲۹
منابع، امکانات و تجهیزات	۱۸،۵۱	۲۲،۴۹	- ۳،۹۸	- ۳،۸۵	۵۶	۰،۰۰۱
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	۱۹،۴۲	۲۳،۶۵	- ۴،۲۳	- ۴،۸۵	۵۶	۰،۰۰۱
تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت	۱۳،۲۸	۱۵،۴۶	- ۲،۱۸	- ۴،۰۱	۵۶	۰،۰۰۱

همان‌گونه که جدول ۶ نشان می‌دهد بین انتظارات و ادراکات مشاوران، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد انتظارات مشاوران در مؤلفه‌های اهداف، ارکان و وظایف، ملاک‌ها و عوامل، منابع و امکانات و تجهیزات، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی بیشتر از ادراکات آن‌ها بوده که این میزان تفاوت از نظر آماری معنادار است.

جدول ۷. فراوانی نیازهای الزامی، جذاب و تک‌بعدی و بی‌تفاوت مشاوران با توجه به ویژگی‌های هر مؤلفه در ماتریس کانو

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
اهداف	شناسایی و شناساندن استعداد و توانایی تحصیلی دانش‌آموزان	۵	۰	۵۲	۰	۵۷	الزامی
	شناسایی و شناساندن علاقه و گرایش‌های دانش‌آموزان	۱۵	۰	۴۲	۰	۵۷	الزامی
	شناسایی و شناساندن ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان	۲۳	۰	۳۴	۰	۵۷	الزامی
	کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی	۱۷	۰	۴۰	۰	۵۷	الزامی
	کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی	۲۴	۰	۲۸	۰	۵۷	الزامی
ارکان و وظایف	تدارک و تدوین برنامه سالانه مناسب مشتمل بر بازدید شغلی، آموزش‌های رسمی و غیر رسمی، چاپ کتاب و بروشور، دعوت از متخصصان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی و...	۲۴	۰	۳۱	۵	۵۷	الزامی
	مشارکت معلمان در شناسایی استعدادها و رغبت‌های دانش‌آموزان با توجه به حوزه یادگیری تخصصی خود	۲۹	۰	۲۸	۰	۵۷	الزامی
	آموزش اولیای دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادها و دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود	۲۰	۰	۳۳	۴	۵۷	الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
	برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)	۱۲	۰	۳۷	۸	۵۷	الزامی
	ارائه به موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه	۱۸	۰	۲۸	۱۱	۵۷	الزامی
	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مطلوب در زمینه هدایت تحصیلی	۱۶	۰	۳۵	۶	۵۷	الزامی
	زمینه‌سازی و اجرای برنامه‌های هدایتی و حمایتی هماهنگ با برنامه ملی و شناسایی و هدایت استعدادها برتر (طرح شهاب) و نظارت مستمر بر اجرای آنها توسط مدرسه	۱۳	۳	۲۷	۱۴	۵۷	الزامی
ملاک‌ها و عوامل	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز	۲۲	۰	۱۵	۲۰	۵۷	جذاب
	اختصاص ۳۵ امتیاز از ۱۰۰ برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموز	۱۶	۰	۲۵	۱۶	۵۷	الزامی
	اختصاص ۳۰ امتیاز از ۱۰۰ برای آزمون‌های مشاوره‌ای استعداد و رغبت	۱۹	۰	۲۵	۱۳	۵۷	الزامی
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دبیران	۲۵	۳	۸	۲۱	۵۷	جذاب
	اختصاص امتیاز ۵ از ۱۰۰ برای نظر والدین	۲۷	۰	۸	۲۲	۵۷	جذاب
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر مشاور	۲۷	۳	۱۱	۱۶	۵۷	جذاب
	توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۲۵	۵	۹	۱۸	۵۷	جذاب
	توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۱۳	۳	۱۸	۲۳	۵۷	بی‌تفاوت
منابع، امکانات و تجهیزات	اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز	۱۶	۱۱	۱۷	۱۳	۵۷	الزامی
	داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه	۱۵	۰	۴۰	۲	۵۷	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت‌افزار/نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی	۱۸	۰	۳۹	۰	۵۷	الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
	فعال بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن	۱۶	۰	۴۱	۰	۵۷	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی	۱۵	۰	۴۰	۲	۵۷	الزامی
	پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه	۱۹	۰	۳۵	۳	۵۷	الزامی
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	اطلاع‌رسانی به موقع و مؤثر درخصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی	۱۱	۰	۴۰	۶	۵۷	الزامی
	بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم	۲۳	۰	۲۷	۷	۵۷	الزامی
	توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب درخصوص اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی و نحوه اجرای آن	۲۵	۰	۳۰	۲	۵۷	الزامی
	برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره‌های فردی و گروهی با دانش‌آموزان	۲۶	۰	۲۶	۵	۵۷	الزامی-جذاب
	استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی	۲۸	۴	۱۵	۴	۵۷	جذاب
	جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیا، مدیران، مشاوران و معلمان	۲۷	۰	۲۸	۲	۵۷	الزامی
	نظارت بر حسن اجرای فرایند هدایت تحصیلی توسط بازرسان منطقه‌ای و استانی	۱۵	۰	۳۱	۱۱	۵۷	الزامی
توسعه، ارزیابی و نظارت	توجه و نظارت بر آموزش و اجرای پودمان هدایت تحصیلی درس کار و فناوری	۲۱	۰	۲۸	۸	۵۷	الزامی
	نظارت بر تکمیل نمودن برگ‌های نظرخواهی و آزمون‌های مشاوره‌ای	۲۱	۰	۳۱	۵	۵۷	الزامی
	ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن‌ماه	۲۱	۰	۲۸	۸	۵۷	الزامی

در جدول ۷ نتایج ماتریس کانو در بین مشاوران ارائه شده است؛ یافته‌های پژوهش با توجه به ماتریس کانو نشان می‌دهد که مشاوران در طرح هدایت تحصیلی، نیازهای (جذاب، تک‌بعدی، الزامی

و بی تفاوتی) متفاوتی را دارند و فراوانی نیازها در هر ویژگی مؤلفه‌ها یکسان نیست. بنابراین، دیدگاه متفاوتی نسبت به مؤلفه‌ها به لحاظ درجه اهمیت آن‌ها به عنوان نیاز دارند. از دیدگاه مشاوران کلیه موارد اشاره شده به جز «اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز»، «اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دبیران»، «اختصاص ۵ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر والدین»، «اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر مشاور»، «توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام»، «توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام»، «استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی» جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند.

به منظور پاسخگویی به این سؤال پژوهش که آیا بین انتظارات با ادراکات دبیران (معلمان) در کیفیت مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟ از آزمون پارامتریک تی همبسته استفاده شد.

جدول ۸. نتایج آزمون تی همبسته به منظور بررسی تفاوت میانگین بین ادراکات و انتظارات دبیران (معلمان) از مؤلفه هدایت تحصیلی

مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی	میانگین ادراکات	میانگین انتظارات	فاصله (شکاف)	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری
اهداف	۱۶٫۹۰	۱۶٫۳۶	- ۱٫۴۶	- ۵٫۰۸	۲۴۲	۰٫۰۰۱
ارکان و وظایف	۲۱٫۱۴	۲۳٫۰۷	- ۱٫۹۳	- ۵٫۴۹	۲۴۲	۰٫۰۰۱
ملاک‌ها و عوامل	۲۶٫۱۱	۲۷٫۱۰	- ۱٫۰۵	- ۲٫۸۲	۲۴۲	۰٫۰۰۵
منابع، امکانات و تجهیزات	۱۹٫۰۴	۲۰٫۳۸	- ۱٫۳۴	- ۴٫۲۰	۲۴۲	۰٫۰۰۱
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	۱۸٫۶۲	۱۹٫۸۴	- ۱٫۲۲	- ۳٫۷۵	۲۴۲	۰٫۰۰۱
تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت	۱۲٫۵۶	۱۳٫۳۵	- ۰٫۷۹	- ۳٫۲۰	۲۴۲	۰٫۰۰۲

همان‌گونه که جدول ۸ نشان می‌دهد بین انتظارات و ادراکات دبیران، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد انتظارات دبیران در مؤلفه‌های اهداف، ارکان و وظایف، ملاک‌ها و عوامل، منابع و امکانات و تجهیزات، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی بیشتر از ادراکات آن‌ها بوده، که این میزان تفاوت از نظر آماری معنادار است.

جدول ۹. فراوانی نیازهای الزامی، جذاب و تک‌بعدی و بی‌تفاوت دبیران با توجه به ویژگی‌های هر مؤلفه در ماتریس کانو

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
توسعه	شناسایی و شناساندن استعداد و توانایی تحصیلی دانش‌آموزان	۵۰	۴	۱۴۸	۴۱	۲۴۳	الزامی
	شناسایی و شناساندن علاقه و گرایش‌ها دانش‌آموزان	۶۳	۴	۱۴۵	۳۱	۲۴۳	الزامی
	شناسایی و شناساندن ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان	۷۲	۱۰	۱۰۸	۵۳	۲۴۳	الزامی
	کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی	۵۰	۲	۱۴۰	۵۱	۲۴۳	الزامی
	کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی	۶۷	۶	۱۲۵	۴۵	۲۴۳	الزامی
ارتقاء	تدارک و تدوین برنامه سالانه مناسب مشتمل بر بازدید شغلی، آموزش‌های رسمی و غیر رسمی، چاپ کتاب و بروشور، دعوت از متخصصان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی و...	۷۳	۲	۱۱۹	۴۹	۲۴۳	الزامی
	مشارکت معلمان در شناسایی استعدادها و رغبت‌های دانش‌آموزان با توجه به حوزه یادگیری تخصصی خود	۸۱	۶	۱۰۴	۵۲	۲۴۳	الزامی
	آموزش اولیای دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادها دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود	۷۷	۶	۱۱۸	۴۲	۲۴۳	الزامی
	برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)	۷۲	۸	۱۲۲	۴۱	۲۴۳	الزامی
	ارائه به موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه	۷۷	۸	۹۸	۶۰	۲۴۳	الزامی
	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مطلوب در زمینه هدایت تحصیلی	۵۹	۸	۱۳۵	۴۱	۲۴۳	الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
	زمینه‌سازی و اجرای برنامه‌های هدایتی و حمایتی هماهنگ با برنامه ملی و شناسایی و هدایت استعدادها برتر (طرح شهاب) و نظارت مستمر بر اجرای آنها توسط مدرسه	۷۶	۴	۱۰۵	۵۸	۲۴۳	الزامی
مجموعه اول	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز	۹۲	۱۴	۸۷	۵۰	۲۴۳	جذاب
	اختصاص ۳۵ امتیاز از ۱۰۰ برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموز	۶۹	۱۴	۱۰۰	۶۰	۲۴۳	الزامی
	اختصاص ۳۰ امتیاز از ۱۰۰ برای آزمون‌های مشاوره‌ای استعداد و رغبت	۸۲	۱۴	۸۴	۶۳	۲۴۳	الزامی
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دبیران	۵۴	۳۰	۱۰۲	۵۷	۲۴۳	الزامی
	اختصاص امتیاز ۵ از ۱۰۰ برای نظر والدین	۶۲	۱۶	۸۱	۸۴	۲۴۳	بی‌تفاوت
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر مشاور	۶۳	۱۶	۸۴	۸۰	۲۴۳	الزامی
	توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۷۰	۹	۹۱	۷۳	۲۴۳	الزامی
توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۸۴	۱۶	۶۸	۷۵	۲۴۳	جذاب	
مجموعه دوم	اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز	۶۴	۱۲	۱۱۶	۵۱	۲۴۳	الزامی
	داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه	۵۹	۱۰	۱۲۹	۴۵	۲۴۳	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت‌افزار نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی	۶۸	۱۲	۱۲۴	۳۹	۲۴۳	الزامی
	فعال بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن	۷۱	۸	۱۱۹	۴۵	۲۴۳	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی	۷۷	۱۴	۱۱۵	۳۷	۲۴۳	الزامی
	پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه	۶۴	۶	۱۲۸	۴۵	۲۴۳	الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
فهرنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	اطلاع‌رسانی به‌موقع و مؤثر درخصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی	۶۸	۶	۱۲۸	۴۱	۲۴۳	الزامی
	بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم	۶۲	۴	۱۳۰	۴۷	۲۴۳	الزامی
	توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب درخصوص اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی و نحوه اجرای آن	۷۸	۶	۱۲۰	۳۹	۲۳۴	الزامی
	برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره‌های فردی و گروهی با دانش‌آموزان	۵۵	۴	۱۳۱	۵۳	۲۴۳	الزامی
	استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی	۷۵	۱۲	۱۰۴	۵۲	۲۴۳	الزامی
	جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیاء، مدیران، مشاوران و معلمان	۶۹	۸	۱۱۹	۴۷	۲۴۳	الزامی
نظارت و ارزیابی اثربخشی پروژه	نظارت بر حسن اجرای فرایند هدایت تحصیلی توسط بازرسان منطقه‌ای و استانی	۶۴	۶	۱۱۰	۶۳	۲۴۳	الزامی
	توجه و نظارت بر آموزش و اجرای بودمان هدایت تحصیلی درس کار و فناوری	۷۸	۶	۱۱۸	۴۱	۲۴۳	الزامی
	نظارت بر تکمیل نمون برگ‌های نظرخواهی و آزمون‌های مشاوره‌ای	۷۵	۸	۱۲۱	۳۹	۲۴۳	الزامی
	ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن ماه	۶۷	۸	۱۲۹	۳۹	۲۴۳	الزامی

در جدول ۹ نتایج ماتریس کانو در بین دبیران ارائه شده است؛ یافته‌های پژوهش با توجه به ماتریس کانو نشان می‌دهد که دبیران در طرح هدایت تحصیلی، نیازهای (جذاب، تک‌بعدی، الزامی و بی‌تفاوت) متفاوتی را دارند و فراوانی نیازها در هر ویژگی مؤلفه‌ها یکسان نیست. بنابراین، دیدگاه متفاوتی نسبت به مؤلفه‌ها به لحاظ درجه اهمیت آن‌ها به عنوان نیاز دارند. از دیدگاه دبیران کلیه موارد اشاره شده به جز «اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز»، «اختصاص ۵ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر والدین»، «توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند.

به منظور پاسخگویی به این سؤال پژوهش که آیا بین انتظارات با ادراکات مدیران مدرسه در کیفیت مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟ از آزمون پارامتریک تی همبسته استفاده شد.

جدول ۱۰. نتایج آزمون تی همبسته به منظور بررسی تفاوت میانگین بین ادراکات و انتظارات مدیران مدرسه از طرح هدایت تحصیلی

مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی	میانگین ادراکات	میانگین انتظارات	فاصله (شکاف)	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری
اهداف	۱۶٫۶۱	۱۸٫۸۶	-۲٫۲۵	-۴٫۳۴	۴۳	۰٫۰۰۱
ارکان و وظایف	۲۳٫۰۰	۲۶٫۱۸	-۳٫۱۸	-۴٫۰۱	۴۳	۰٫۰۰۱
ملاک‌ها و عوامل	۲۷٫۸۰	۲۹٫۶۱	-۱٫۸۲	-۱٫۷۲	۴۳	۰٫۰۹۳
منابع، امکانات و تجهیزات	۱۹٫۸۴	۲۱٫۸۹	-۲٫۰۵	-۲٫۹۸	۴۳	۰٫۰۰۵
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	۱۸٫۸۴	۲۱٫۵۵	-۲٫۷۰	-۳٫۳۷	۴۳	۰٫۰۰۲
تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت	۱۳٫۰۲	۱۵٫۱۶	-۲٫۱۴	-۴٫۱۵	۴۳	۰٫۰۰۱

همان گونه که نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد بین انتظارات و ادراکات مدیران مدرسه، در مؤلفه‌های اهداف؛ ارکان و وظایف؛ منابع، امکانات و تجهیزات؛ فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی؛ و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد انتظارات مدیران در مؤلفه‌های اهداف، ارکان و وظایف، منابع، امکانات و تجهیزات، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی بیشتر از ادراکات آن‌ها بوده، که این میزان تفاوت از نظر آماری معنادار است و در بعد ملاک‌ها و عوامل بین انتظارات و ادراکات مدیران تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۱۱. فراوانی نیازهای الزامی، جذاب و تک‌بعدی و بی‌تفاوت مدیران با توجه به ویژگی‌های هر مؤلفه در ماتریس کانو

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
۳ ۹	شناسایی و شناساندن استعداد و توانایی تحصیلی دانش‌آموزان	۵	۲	۳۲	۵	۴۴	الزامی
	شناسایی و شناساندن علاقه و گرایش‌های دانش‌آموزان	۱۱	۰	۲۹	۴	۴۴	الزامی
	شناسایی و شناساندن ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان	۲۰	۰	۲۱	۳	۴۴	الزامی
	کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی	۱۸	۰	۲۲	۴	۴۴	الزامی

ارزیابی کیفیت مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی نوین براساس مدل کانو

۳۳۳

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
ارکان و وظایف	کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی	۱۴	۰	۲۷	۳	۴۴	الزامی
	تدارک و تدوین برنامه سالانه مناسب مشتمل بر بازدید شغلی، آموزش‌های رسمی و غیر رسمی، چاپ کتاب و بروشور، دعوت از متخصصان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی و...	۱۷	۰	۲۲	۵	۴۴	الزامی
	مشارکت معلمان در شناسایی استعدادها و رغبت‌های دانش‌آموزان با توجه به حوزه یادگیری تخصصی خود	۹	۰	۳۰	۵	۴۴	الزامی
	آموزش اولیای دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادهای دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود	۱۵	۳	۲۶	۰	۴۴	الزامی
	برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)	۲۱	۴	۱۸	۱	۴۴	جذاب
	ارائه به‌موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه	۱۵	۳	۲۴	۲	۴۴	الزامی
	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مطلوب در زمینه هدایت تحصیلی	۱۴	۱	۲۷	۲	۴۴	الزامی
	زمینه‌سازی و اجرای برنامه‌های هدایتی و حمایتی هماهنگ با برنامه ملی و شناسایی و هدایت استعدادهای برتر (طرح شهاب) و نظارت مستمر بر اجرای آن‌ها توسط مدرسه	۱۴	۱	۲۳	۶	۴۴	الزامی
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز	۱۳	۵	۲۱	۵	۴۴	الزامی
	اختصاص ۳۵ امتیاز از ۱۰۰ برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموز	۱۱	۵	۲۴	۴	۴۴	الزامی
ملاک‌ها و عوامل	اختصاص ۳۰ امتیاز از ۱۰۰ برای آزمون‌های مشاوره‌ای استعداد و رغبت	۱۳	۴	۲۱	۷	۴۴	الزامی
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دبیران	۱۳	۶	۲۱	۵	۴۴	الزامی
	اختصاص امتیاز ۵ از ۱۰۰ برای نظر والدین	۱۱	۸	۱۶	۹	۴۴	الزامی
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر مشاور	۱۴	۷	۱۵	۸	۴۴	الزامی
	توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۱۳	۵	۲۳	۳	۴۴	الزامی
	توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۱۳	۲	۲۲	۷	۴۴	الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
مبانی امکانات و تجهیزات	اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز	۱۴	۶	۲۲	۲	۴۴	الزامی
	داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه	۱۱	۰	۳۳	۰	۴۴	الزامی
	مجرب بودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت‌افزار / نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی	۱۲	۳	۲۷	۲	۴۴	الزامی
	فعال بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن	۸	۳	۲۸	۵	۴۴	الزامی
	مجرب بودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی	۸	۳	۳۱	۲	۴۴	الزامی
	پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه	۱۱	۲	۲۹	۲	۴۴	الزامی
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	اطلاع‌رسانی به موقع و مؤثر در خصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی	۱۴	۴	۲۵	۱	۴۴	الزامی
	بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم	۱۶	۱	۲۵	۲	۴۴	الزامی
	توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب در خصوص اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی و نحوه اجرای آن	۱۵	۳	۲۲	۲	۴۴	الزامی
	برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره‌های فردی و گروهی با دانش‌آموزان	۱۴	۱	۲۵	۴	۴۴	الزامی
	استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی	۱۰	۲	۲۵	۷	۴۴	الزامی
	جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیا، مدیران، مشاوران و معلمان	۱۴	۰	۲۵	۴	۴۴	الزامی
تعمیم اجرا، ارزیابی و نظارت	نظارت بر حسن اجرای فرایند هدایت تحصیلی توسط بازرسان منطقه‌ای و استانی	۱۶	۰	۲۱	۷	۴۴	الزامی
	توجه و نظارت بر آموزش و اجرای پودمان هدایت تحصیلی درس کار و فناوری	۱۳	۱	۲۱	۹	۴۴	الزامی
	نظارت بر تکمیل نمون برگ‌های نظرخواهی و آزمون‌های مشاوره‌ای	۱۳	۱	۲۵	۵	۴۴	الزامی
	ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن ماه	۸	۳	۲۷	۶	۴۴	الزامی

در جدول ۱۱ نتایج ماتریس کانو در بین مدیران ارائه شده است؛ یافته‌های پژوهش با توجه به ماتریس کانو نشان می‌دهد که مدیران در مؤلفه هدایت تحصیلی نیازهای (جذاب، تک‌بعدی، الزامی و بی‌تفاوت) متفاوتی را دارند و فراوانی نیازها در هر ویژگی مؤلفه‌ها یکسان نیست. بنابراین، دیدگاه متفاوتی نسبت به مؤلفه‌ها به لحاظ درجه اهمیت آن‌ها به عنوان نیاز دارند. از دیدگاه مدیران کلیه موارد اشاره شده به جز «برنامه‌ریزی و هماهنگی جهت برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)» جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند.

به منظور پاسخگویی به این سؤال پژوهش که آیا بین انتظارات با ادراکات کارشناسان هدایت تحصیلی آموزش و پرورش در کیفیت مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟ از آزمون پارامتریک تی همبسته استفاده شد.

جدول ۱۲. نتایج آزمون تی همبسته به منظور بررسی تفاوت میانگین بین ادراکات و انتظارات کارشناسان هدایت تحصیلی در مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی

مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی	میانگین ادراکات	میانگین انتظارات	فاصله (شکاف)	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری
اهداف	۱۶٫۹۴	۱۹٫۵۹	-۲٫۶۵	-۴٫۰۶	۳۳	۰٫۰۰۱
ارکان و وظایف	۲۴٫۶۲	۲۷٫۱۸	-۲٫۵۶	-۵٫۰۸	۳۳	۰٫۰۰۵
ملاک‌ها و عوامل	۳۰٫۰۶	۳۱٫۳۵	-۱٫۲۹	-۱٫۵۷	۳۳	۰٫۱۲۶
منابع، امکانات و تجهیزات	۲۰٫۶۸	۲۲٫۴۷	-۱٫۷۹	-۱٫۴۱	۳۳	۰٫۱۶۸
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	۲۱٫۲۹	۲۳٫۵۶	-۲٫۲۶	-۲٫۲۱	۳۳	۰٫۰۳۴
تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت	۱۴٫۰۰	۱۵٫۳۸	-۱٫۳۸	-۲٫۴۰	۳۳	۰٫۰۲۲

همان گونه که نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد بین انتظارات و ادراکات کارشناسان هدایت تحصیلی، در چهار مؤلفه اهداف، ارکان و وظایف، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که انتظارات کارشناسان در مؤلفه اهداف، ارکان و وظایف، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی، و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی بیشتر از ادراکات آن‌ها است که این میزان تفاوت

از نظر آماری معنادار است. اما در دو مؤلفه ملاک‌ها و عوامل، و منابع، امکانات و تجهیزات بین انتظارات و ادراکات کارشناسان تفاوت آماری معناداری وجود ندارد.

جدول ۱۳. فراوانی نیازهای الزامی، جذاب و تک‌بعدی و بی‌تفاوت کارشناسان هدایت تحصیلی با توجه به ویژگی‌های هر

مؤلفه در ماتریس کانو

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی‌تفاوت	جمع	نیاز غالب
اهداف	تحصیلی توانایی و استعداد شناساندن و شناسایی دانش‌آموزان	۵	۰	۲۹	۰	۳۴	الزامی
	شناسایی و شناساندن علاقه و گرایش‌ها دانش‌آموزان	۷	۰	۲۷	۰	۳۴	الزامی
	شناسایی و شناساندن ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان	۱۲	۰	۲۲	۰	۳۴	الزامی
	کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی	۱۲	۰	۲۲	۰	۳۴	الزامی
	کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی	۱۶	۰	۱۶	۲	۳۴	جذاب - الزامی
ارکان	بر مشتمل مناسب سالانه برنامه تدوین و تدارک غیر رسمی، و آموزش‌های رسمی شغلی، بازدید متخصصان، از دعوت بروشور، و کتاب چاپ ... و گروهی و فردی و مشاوره راهنمایی	۱۳	۰	۲۰	۱	۳۴	الزامی
	مشارکت معلمان در شناسایی استعدادها و رغبت‌های دانش‌آموزان با توجه به حوزه یادگیری تخصصی خود	۱۴	۰	۲۰	۰	۳۴	الزامی
	آموزش اولیای دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادها دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود	۱۰	۰	۲۳	۱	۳۴	الزامی
	برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)	۶	۰	۲۳	۵	۳۴	الزامی
	ارائه به‌موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه	۹	۰	۲۰	۵	۳۴	الزامی
	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مطلوب در زمینه هدایت تحصیلی	۷	۰	۲۴	۳	۳۴	الزامی

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
ملاک‌ها و معیارها	زمینه‌سازی و اجرای برنامه‌های هدایتی و حمایتی هماهنگ با برنامه ملی و شناسایی و هدایت استعدادها برتر (طرح شهاب) و نظارت مستمر بر اجرای آن‌ها توسط مدرسه	۶	۱	۲۰	۷	۳۴	الزامی
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز	۱۳	۰	۱۲	۹	۳۴	جذاب
	اختصاص ۳۵ امتیاز از ۱۰۰ برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموز	۱۱	۰	۱۵	۸	۳۴	الزامی
	اختصاص ۳۰ امتیاز از ۱۰۰ برای آزمون‌های مشاوره‌ای استعداد و رغبت	۱۲	۰	۱۵	۷	۳۴	الزامی
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر دبیران	۱۴	۲	۸	۱۰	۳۴	جذاب
	اختصاص امتیاز ۵ از ۱۰۰ برای نظر والدین	۱۵	۰	۸	۱۱	۳۴	جذاب
	اختصاص امتیاز ۱۰ از ۱۰۰ برای نظر مشاور	۱۵	۲	۹	۲	۳۴	جذاب
نوع، مکان، زمان، ابزار و تجهیزات	توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۱۲	۴	۱۰	۸	۳۴	جذاب
	توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام	۸	۱	۱۱	۱۴	۳۴	بی تفاوت
	اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز	۷	۴	۱۵	۸	۳۴	الزامی
	داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه	۱۳	۰	۲۰	۱	۳۴	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت‌افزار / نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی	۱۲	۰	۲۲	۰	۳۴	الزامی
	فعال بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن	۱۳	۰	۲۱	۰	۳۴	الزامی
	مجهز بودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی	۱۳	۰	۲۰	۱	۳۴	الزامی
پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه	۱۴	۰	۱۹	۱	۳۴	الزامی	

مؤلفه‌ها	ویژگی‌های هر مؤلفه	جذاب	تک‌بعدی	الزامی	بی تفاوت	جمع	نیاز غالب
فهرنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	اطلاع‌رسانی به موقع و مؤثر در خصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی	۱۰	۰	۲۱	۳	۳۴	الزامی
	بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم	۱۴	۰	۱۶	۴	۳۴	الزامی
	توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب در خصوص اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی و نحوه اجرای آن	۱۵	۰	۱۷	۲	۳۴	الزامی
	برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره‌های فردی و گروهی با دانش‌آموزان	۱۴	۰	۱۷	۳	۳۴	الزامی
	استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی	۱۴	۱	۱۴	۵	۳۴	جذاب-الزامی
	جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیا، مدیران، مشاوران و معلمان	۱۵	۰	۱۸	۱	۳۴	الزامی
نظارت و ارزیابی اجرایی، پیگیری	تحصیلی هدایت فرایند اجرای حسن بر نظارت و استانی منطقه‌ای بازرسان توسط	۱۳	۰	۱۷	۴	۳۴	الزامی
	توجه و نظارت بر آموزش و اجرای پودمان هدایت تحصیلی درس کار و فناوری	۱۲	۰	۱۹	۳	۳۴	الزامی
	نظارت بر تکمیل نمون برگ‌های نظرخواهی و آزمون‌های مشاوره‌ای	۱۲	۰	۲۰	۲	۳۴	الزامی
	ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن‌ماه	۱۱	۰	۱۸	۵	۳۴	الزامی

در جدول ۱۳ نتایج ماتریس کانو در بین کارشناسان ارائه شده است؛ یافته‌های پژوهش با توجه به ماتریس کانو نشان می‌دهد کارشناسان آموزش و پرورش در طرح هدایت تحصیلی، نیازهای (جذاب، تک‌بعدی، الزامی و بی تفاوت) متفاوتی را دارند و فراوانی نیازها در هر ویژگی مؤلفه‌ها یکسان نیست. بنابراین، دیدگاه متفاوتی نسبت به مؤلفه‌ها به لحاظ درجه اهمیت آن‌ها به عنوان نیاز دارند. از دیدگاه کارشناسان کلیه موارد اشاره شده به جز «اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز»، «اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دبیران»، «اختصاص ۵ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر والدین»، «اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر مشاور»، «توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های

منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام»، «توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام» جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند.

به منظور بررسی این سؤال پژوهشی که آیا بین ادراکات و انتظارات ذریبطان (معلم، مدیر و مشاور مدرسه)، ذینفعان (دانش آموزان و والدین آنها) و ذیصلاحان آموزشی (کارشناسان هدایت تحصیلی آموزش و پرورش) در مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی نوین در شیوه‌نامه این طرح تفاوت معناداری وجود دارد؟ از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد.

جدول ۱۴. آزمون تحلیل واریانس تفاوت میانگین مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی

مقدار معناداری	آماره F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییرات	مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی
۰,۰۰۱	۱۵,۷۵	۵۴۶,۶۹	۵	۲۷۳۳,۴۶	بین گروهی	اهداف
		۳۴,۷۱	۱۱۰,۸	۳۸۴۶۲,۶۴	درون گروهی	
			۱۱۱۳	۴۱۱۹۶,۰۹	کل	
۰,۰۰۱	۱۶,۴۷	۱۰۰۱,۳۵	۵	۵۰۰۶,۷۵	بین گروهی	ارکان و وظایف
		۶۰,۸۰	۱۱۰,۸	۶۷۳۶۴,۶۷	درون گروهی	
			۱۱۱۳	۷۲۳۷۱,۴۳	کل	
۰,۰۰۱	۷,۲۱	۴۴۷,۸۵	۵	۲۲۳۹,۲۶	بین گروهی	ملاک و عوامل
		۶۲,۰۹	۱۱۰,۸	۶۸۷۹۳,۰۵	درون گروهی	
			۱۱۱۳	۷۱۰۳۲,۳۱	کل	
۰,۰۰۱	۱۵,۸۶	۹۱۹,۳۴	۵	۴۵۹۶,۷۲	بین گروهی	منابع، امکانات و تجهیزات
		۵۷,۹۸	۱۱۰,۸	۶۴۲۳۹,۶۸	درون گروهی	
			۱۱۱۳	۶۸۸۳۶,۴۰	کل	
۰,۰۰۱	۱۷,۹۰	۸۴۰,۰۴	۵	۴۲۰۰,۲۱	بین گروهی	فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی
		۴۶,۹۴	۱۱۰,۸	۵۲۰۱۰,۲۸	درون گروهی	
			۱۱۱۳	۵۶۲۱۰,۴۹	کل	
۰,۰۰۱	۱۶,۳۴	۳۶۹,۸۷	۵	۱۸۴۹,۳۲	بین گروهی	تقویم اجرایی، نظارت و ارزیابی
		۲۲,۶۳	۱۱۰,۸	۲۵۰۷۵,۰۱	درون گروهی	
			۱۱۱۳	۲۶۹۲۴,۳۲	کل	

به منظور بررسی تفاوت میانگین مؤلفه‌های شش‌گانه هدایت تحصیلی در بین گروه دانش‌آموزان، دبیران، مشاوران، کارشناسان هدایت تحصیلی، مدیران و اولیا از تحلیل واریانس استفاده شده است. نتایج جدول ۱۴ مربوط به تحلیل واریانس یک‌راهه به منظور پاسخگویی به سؤال ششم پژوهش است. با توجه به مقادیر F و مقدار معناداری $0/001$ می‌توان گفت بین مؤلفه‌های طرح هدایت تحصیلی در بین گروه‌های مختلف مورد آزمایش تفاوت وجود دارد. بدین معنا که اختلاف میانگین مورد انتظار و ادراک‌شده مؤلفه‌های شش‌گانه طرح هدایت تحصیلی بین گروه‌های دانش‌آموزان، دبیران، مشاوران، کارشناسان هدایت تحصیلی، مدیران و اولیا تفاوت آماری معناداری دارد. به منظور بررسی اینکه بین کدام گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد از آزمون تعقیبی توکی استفاده شد که نتایج آن نشان می‌دهد در بعد اهداف، اختلاف میانگین مورد انتظار و ادراک‌شده طرح هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر از دبیران ($3/89$) و مدیران ($3/10$)، اولیا بیشتر از دبیران ($3/44$) و معنادار می‌باشد؛ در بعد ارکان و وظایف اختلاف میانگین مورد انتظار و ادراک‌شده طرح هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر از دبیران ($5/21$)، مشاوران ($3/23$)، مدیران ($3/96$) و کارشناسان هدایت تحصیلی ($4/58$)، اولیا بیشتر از دبیران ($4/46$) و معنادار است؛ در بعد ملاک‌ها و عوامل اختلاف میانگین مورد انتظار و ادراک‌شده طرح هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر از دبیران ($3/16$)، اولیا بیشتر از دبیران ($3/15$) و معنادار است؛ در بعد منابع، امکانات و تجهیزات اختلاف میانگین مورد انتظار و ادراک‌شده طرح هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر از دبیران ($4/82$)، کارشناسان ($4/36$) و مدیران ($4/11$)، اولیا بیشتر از دبیران ($4/47$) و کارشناسان ($4/04$) و معنادار است؛ در بعد فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی اختلاف میانگین مورد انتظار و ادراک‌شده طرح هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر از دبیران ($4/72$)، کارشناسان ($3/68$) و مدیران ($3/24$)، اولیا بیشتر از دبیران ($4/45$) و معنادار است؛ در بعد تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت اختلاف میانگین مورد انتظار و ادراک‌شده طرح هدایت تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر از دبیران ($3/08$) و کارشناسان ($2/49$)، اولیا بیشتر از دبیران ($3/00$) و معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی کیفیت طرح هدایت تحصیلی نوین براساس مدل کانو از دیدگاه ذینفعان، ذریبطان و ذیصلاحان نظام آموزشی انجام یافته است.

مطابق با نتایج آزمون تی همبسته در پاسخ به سؤال اول پژوهش، یافته‌های حاکی از تفاوت معنادار بین انتظارات و ادراکات دانش‌آموزان، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانه هدایت تحصیلی است؛ بدین معنا که طرح مذکور نتوانسته رضایت دانش‌آموزان را جلب کند و از کیفیت لازم برخوردار نیست؛ همچنین، با توجه به یافته‌های ماتریس کانو، می‌توان گفت از نظر دانش‌آموزان شناسایی و شناساندن استعداد و توانایی تحصیلی، علاقه و گرایش‌ها، ویژگی‌های شخصیتی، کمک به انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی، آموزش اولیا دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادهای دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود، برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)، ارائه به موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مطلوب در زمینه هدایت تحصیلی، اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز، داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه، مجهزبودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت افزار/ نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی، فعال بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن، مجهزبودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی، پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه، اطلاع‌رسانی به موقع و مؤثر درخصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی، بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم، توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب درخصوص اهمیت و ضرورت هدایت تحصیلی و نحوه اجرای آن، برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره‌های فردی و گروهی با دانش‌آموزان، ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن‌ماه، به عنوان بخش اعظمی از طرح هدایت تحصیلی جزء نیازهای الزامی

محسوب می‌شوند و طرح هدایت تحصیلی باید نسبت به اجرای مطلوب این مؤلفه‌ها توجه بیشتری مبذول دارد. در این راستا، یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش عسکری سرکه‌نانی و رنجبر کلیبی (۱۳۹۷) که نشان داد عملکرد دانش‌آموزان در انتخاب رشته نامناسب، ضعیف و پایین‌تر از حد مورد انتظار است. شناخت دانش‌آموزان نسبت به انتخاب در حیطه شناختی، عاطفی و رفتاری در سطح مطلوبی نیست و شناخت اکثر دانش‌آموزان نسبت به هدایت تحصیلی منفی است. با نتایج پژوهش طالع زاری (۱۳۹۵) که نشان داد نداشتن آگاهی توسط دانش‌آموزان به رشته تحصیلی موجب به وجود آمدن عدم تطابق بین آینده شغلی افراد با نیازها و انتظارات شده و عواقب سوء ناشی از این مسئله متوجه نظام آموزشی می‌شود نتایج پژوهش احمدی (۱۳۹۴) که نشان داد عوامل مهم مؤثر بر ضرورت راهنمایی و مشاوره و توسعه آن در نظام‌های آموزش و پرورش عبارت‌اند از: توجه به اصالت کودک و آموزش و پرورش وی، وجود تفاوت‌های فردی در دانش‌آموزان و ضرورت شناخت و توجه به این تفاوت در آموزش و پرورش، وجود استعدادها عمومی و اختصاصی در دانش‌آموزان و ضرورت شناخت و پرورش تدریجی و سنجش آن‌ها، رشد جمعیت و افزایش گرایش‌ها و علاقه‌مندی به تحصیل در سطوح مختلف و گسترش علوم و تکنولوژی، تراکم و تنوع واحدهای درسی در رشته‌های تحصیلی و ضرورت انتخاب مناسب، توسعه مشاغل و حرفه و ضرورت انتخاب شغل مناسب، تغییر نگرش‌ها و ارزش‌ها نسبت به انتخاب رشته‌های تحصیلی و انتخاب شغل، گسترش نیازهای جامعه به نیروی انسانی در سطوح مختلف مهارت، وجود مسائل و مشکلات جسمانی، عاطفی، اجتماعی، رفتاری، تحصیلی و خانوادگی در دانش‌آموزان. با نتایج پژوهش علمی، پنجی و عبداللهی (۱۳۹۶) که نشان داد در طرح هدایت تحصیلی به اصول هدایت تحصیلی توجه کافی نمی‌شود و این موضوع باعث شده که نتیجه‌گیری از اطلاعات به دست آمده ناممکن کند، همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که پیچیده‌شدن جهان پیرامون، گسترش تکنولوژی، توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای و نیز توجه به تفاوت‌های فردی ایجاب می‌کند که دانش‌آموزان با استعدادها و رغبت‌ها، امکانات و محدودیت‌های خود به طور واقع‌بینانه‌ای آشنا شوند و تصمیم‌های خود را

براساس اطلاعات صحیح اتخاذ کنند؛ به طوری که از طریق راهنمایی تحصیلی اطلاعات صحیح و منظم دربارهٔ دروس، رشته‌های تحصیلی، نظام آموزشی در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد تا آن‌ها براساس اطلاعات حاصله با کمک راهنما به اتخاذ تصمیم معقول و مناسب در زمینهٔ تحصیلات خود بپردازند. در حالی که هدایت تحصیلی موجود چنین ظرفیت‌هایی را در دانش‌آموزان ایجاد نمی‌کند و عوامل ذریبط، ذینفع و ذیصلاح نیز پیرامون طرح هدایت تحصیلی چنین دیدگاهی دارند و معتقدند اهداف مدنظر در طرح در مرحلهٔ عمل آن طور که باید به طور کامل پیاده نمی‌شود و انتظارات ذینفعان، ذریبطان و ذیصلاحان تامین نمی‌شود. همین امر باعث ایجاد شکاف بین انتظارات و ادراکات شده است. پژوهش رضایی مدنی (۱۳۹۷) نیز نشان داده آنچه اکنون نظام آموزش و پرورش کشور در زمینهٔ راهنمایی و هدایت تحصیلی با آن مواجه است، نشان می‌دهد برنامهٔ هدایت تحصیلی در چند سال اخیر کارآمدی لازم را نداشته و به عقیدهٔ کارشناسان و صاحب نظران آسیب‌های فراوانی را موجب شده است و این آسیب‌ها به صورت سلسله‌مراتبی و زنجیره‌وار در قالب موضوعاتی چون بی‌انگیزگی در ایجاد خلاقیت و منشأ اثر بودن در محیط تحصیل و کار، عدم کسب مهارت لازم، فرسودگی تحصیلی در حین تحصیل و فرسودگی شغلی همان اشتغال به کار، خود را نشان می‌دهد. مطابق با نتایج آزمون تی همبسته در پاسخ به سؤال دوم پژوهش، یافته‌های حاکی از تفاوت معنادار بین انتظارات و ادراکات اولیا، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانهٔ هدایت تحصیلی است؛ بدین معنا که طرح مذکور نتوانسته است رضایت اولیا را جلب کند و از کیفیت لازم برخوردار نیست و همچنین، با توجه به یافته‌های مربوط به این سؤال در ماتریس کانو می‌توان گفت از دیدگاه اولیای دانش‌آموزان، شناسایی و شناساندن استعداد و توانایی تحصیلی، علاقه و گرایش‌ها، ویژگی‌های شخصیتی، کمک به انتخاب آگاهانهٔ رشته تحصیلی و مسیر آینده شغلی، کمک به هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی، آموزش اولیای دانش‌آموزان در جهت آشنایی آنان با استعدادها و رغبت‌ها، شخصیت و استعدادها، آموزش اولیای دانش‌آموزان در جهت هدایت تحصیلی فرزندان خود، برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت)، ارائهٔ به‌موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفتهٔ اول تیرماه، اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز، مجهزبودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی

و سخت‌فزار، نرم‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی، فعال‌بودن سامانه هدایت تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن، مجهزبودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی-شغلی، اطلاع‌رسانی به‌موقع و مؤثر درخصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی، بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی ویژه دانش‌آموزان پایه نهم، جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیا، مدیران، مشاوران و معلمان، ارائه بازخورد نتایج آزمون‌ها (استعداد و رغبت) به دانش‌آموزان تا پایان بهمن‌ماه، به‌عنوان بخش اعظمی از طرح هدایت تحصیلی جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند و باید در اجرای هدایت تحصیلی مورد توجه جدی قرار گیرند. همچنین، در اجرای طرح هدایت تحصیلی به تدارک برنامه سالانه مناسب و زمینه‌سازی برای اجرای برنامه‌های هدایتی و حمایتی هماهنگ با برنامه ملی و طرح شهاب و نظارت بر اجرای آن‌ها توجه کمی شده است. همچنین، نقش و مشارکت معلمان به‌عنوان مجریان برنامه درسی و کسانی که بیشترین ارتباط را با دانش‌آموزان دارند در شناسایی استعدادها و رغبت‌های دانش‌آموزان متناسب با حوزه یادگیری تخصصی‌شان کم‌رنگ می‌کند. میزان توجه به آموزش اولیا که برای دانش‌آموزان نقش حمایتی و هدایتی دارند و همچنین، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی در زمینه هدایت تحصیلی، برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای استعداد و رغبت که در تعیین رشته دانش‌آموزان ۳۰ امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند و ارائه به‌موقع نمونه برگ هدایت تحصیلی در دو هفته اول تیرماه کم است. یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش رضایی مدنی (۱۳۹۵) در زمینه وجود فاصله میان دستورالعمل ابلاغی وزارتخانه تا اجرای صحیح آن و اینکه هدایت تحصیلی دانش‌آموزان نتوانسته است آیین‌نامه را اجرا کند، با تحقیق نظری (۱۳۷۵) که نشان داد از استعدادهای دانش‌آموزان در فرایند هدایت تحصیلی ارزیابی دقیقی به عمل نمی‌آید، همچنین، با یافته‌های منشی (۱۳۸۹)، ادریسی (۱۳۷۶)، و نظری (۱۳۷۵) که معتقدند ملاک نمرات درسی به‌عنوان ملاک هدایت تحصیلی، ملاکی ناکارآمد محسوب شده و قابلیت پیش‌بینی دقیق موفقیت تحصیلی در رشته آینده را ندارد، همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت مصوب‌نبودن سیاست‌های مشخص و برنامه‌های مدون درباره

نحوه خدمات راهنمایی و مشاوره در دوره‌های مختلف تحصیلی، عدم هماهنگی بین طرح هدایت تحصیلی با سایر طرح‌های مورد اجرا در مدارس، ناکافی بودن وسایل و ابزار شناخت دانش‌آموزان و محل مناسب برای مشاوره در مدارس، عدم توازن بین تعداد دانش‌آموزان و مشاوران، ناکافی بودن تخصص و مهارت مشاوران و کمبود تجارب علمی آنان، عدم همکاری کارکنان و مسئولان مدرسه با مشاوران و عدم همکاری خانواده‌ها با مشاوران مدرسه باعث شده‌اند که در حال حاضر، جزئیات راهنمایی و مشاوره به نحو احسن در سیستم آموزش و پرورش ایران ارائه نشود.

مطابق با نتایج آزمون تی همبسته در پاسخ به سؤال سوم پژوهش، یافته‌های حاکی از تفاوت معنادار بین انتظارات و ادراکات مشاوران مدرسه، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانه هدایت تحصیلی است؛ بدین معنا که طرح مذکور نتوانسته رضایت مشاوران مدرسه را جلب کند و از کیفیت لازم برخوردار نیست. همچنین، با توجه به یافته‌های مربوط به این سوال در ماتریس کانو می‌توان گفت از دیدگاه مشاوران کلیه مؤلفه‌های هدایت تحصیلی به جز اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز، اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دبیران، اختصاص ۵ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر والدین، اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر مشاور، توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام، توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام، استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی، جزء نیازهای الزامی هدایت تحصیلی محسوب می‌شوند و در اجرای طرح هدایت تحصیلی باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند. در اجرای طرح هدایت تحصیلی از مجموع ۱۰۰ امتیازی که برای هر رشته اختصاص می‌یابد، ۱۰ امتیاز برای نظر دانش‌آموز، ۳۵ امتیاز برای عملکرد تحصیلی، ۳۰ امتیاز برای آزمون‌های مشاوره‌ای، ۱۰ امتیاز برای نظر دبیران، ۵ امتیاز برای نظر والدین و ۱۰ امتیاز برای نظر مشاور علاوه بر اینکه مطابق با انتظارات گروه‌ها نیست، در عمل نیز به آن توجه کمی شده است. سهم دانش‌آموزان که طرح هدایت تحصیلی برای آنان تهیه شده است، فقط ۱۰ درصد در نظر گرفته شده است و اولیا نیز به عنوان کسانی که به طور غیر مستقیم تحت تأثیر انتخاب رشته دانش‌آموزان قرار می‌گیرند، ۵ درصد در هدایت تحصیلی سهیم‌اند. همچنین، براساس تحقیقات پیشین، نمرات درسی به عنوان ملاک

هدایت تحصیلی، ملاکی ناکارآمد محسوب شده و قابلیت پیش‌بینی دقیق موفقیت تحصیلی در رشته آینده را ندارد. از طرف دیگر، از دیدگاه افراد پژوهش، توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام و نیز توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی اندک است. در حالی طرح نوین هدایت تحصیلی با هدف هدایت متوازن دانش‌آموزان به شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی متناسب با نیازهای منطقه به اجرا گذاشته است. یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش طالع زاری، حسینی و آقابابایی (۱۳۹۷) که نشان داد بین میانگین رضایت از رشته تحصیلی دانش‌آموزان دارای هدایت تحصیلی و فاقد آن تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین دانش‌آموزان دارای هدایت تحصیلی، بالاتر است. بنابراین، هدایت تحصیلی نقش مؤثری در رضایت از رشته تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم دارد. با نتایج پژوهش کریشان، پاولیا و گیمبولوت^۱ (۲۰۱۵) که نشان داد دانش‌آموزان درباره فرصت‌های شغلی آگاهی کمی دارند، انتظاراتشان از آینده با دانش و توانایی هایشان ارتباطی ندارد، یک برنامه شغلی منسجم ندارند و با موانع عمده در روند تصمیم‌گیری شغلی مواجهند و نیازمند هدایت والدین و مدرسه هستند. با نتایج پژوهش رادولت^۲ (۲۰۱۳) که نشان داد دانش‌آموزان گرایش‌های شغلی نادرستی داشته و در زمینه شفاف‌سازی منافع، توانایی‌ها، ارزش‌ها، درک عواملی که در برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی آن‌ها نقش فعالی دارند؛ نیازمند خدمات راهنمایی شغلی و حرفه‌ای فوری هستند، همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که از آغاز زندگی اجتماعی بشر، افراد وقتی با مشکلات روبه‌رو می‌شدند، از کسانی که ذیصلاح می‌دانستند و به آنان اعتماد داشتند، کمک می‌خواستند و از ارشاد و راهنمایی آنان برای حل مسائل و مشکلات خویش بهره می‌گرفتند و هیچ وقت بشر بی‌نیاز از مشاوره نبوده است و از مشاوره صحیح در معرض آسیب قرار نگرفته است. مشاوره و راهنمایی خواستن از افراد شایسته نه تنها امری درست، بلکه برای حیات مادی و معنوی، اصلاح فکر و رفتار خویش، لازم و ضروری است. بنابراین، وجود مشاور در مدرسه به عنوان فرد ذیصلاح در فرایند هدایت تحصیلی و حتی مشکلات رفتاری، نگرشی، انگیزشی و غیره از ضروریات است و به منزله فرد امین و تکیه‌گاه

---

1. Crișan, Pavelea & Ghimbuluț

2. Rădule

برای دانش‌آموزان تلقی می‌شود. بنابراین، توجه به راهنمایی‌های دلسوزانه و همراه با دوراندیشی آنان می‌تواند در پیشبرد اهداف تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان مؤثر باشد.

مطابق با نتایج آزمون تی همبسته در ارتباط با سؤال چهارم پژوهش، یافته‌های حاکی از تفاوت معنادار بین انتظارات و ادراکات دبیران، در تمامی مؤلفه‌های شش‌گانه هدایت تحصیلی است بدین معنا که طرح یادشده مذکور نتوانسته است رضایت دبیران را جلب کند و از کیفیت لازم برخوردار نیست و همچنین، با توجه به یافته‌های مربوط به این سؤال در ماتریس کانو می‌توان گفت که از دیدگاه دبیران کلیه مؤلفه‌های هدایت تحصیلی به جز اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز، اختصاص ۵ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر والدین، توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام، جزو نیازهای الزامی محسوب می‌شوند و باید در اجرای هدایت تحصیلی مورد توجه جدی قرار گیرند. در مدارس به اختصاص یک ساعت فعالیت مشاوره‌ای در هفته به ازای هر ۱۲ نفر دانش‌آموز توجه کمی می‌شود، درحالی که مشاوره با هدف کاهش تأثیر مشکلات روان‌شناختی بر عملکرد تحصیلی و بهزیستی هیجانی و عاطفی دانش‌آموزان یکی از خدمات ضروری در مدارس است. همچنین، بر لزوم داشتن تحصیلات مرتبط، گذراندن دوره‌های آموزشی و مهارت‌های مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه توجه اندکی شده است. حال آن مشاوران متخصص مدارس جزئی از سیستم آموزشی هستند که از سویی تا حد امکان به دانش‌آموزان در مواجهه با احساسات خود کمک کرده و آن‌ها را در تصمیم‌گیری‌های ارزشمندی در زمینه‌های آموزشی، شغلی و اجتماعی کمک می‌کنند و از سوی دیگر، دانش‌آموزان را از لحاظ فیزیکی، روانی و اجتماعی حمایت می‌کنند. همچنین، یافته‌ها بر توجه کم به مجهزبودن مدرسه به اتاق اختصاصی مشاوره، منابع آموزشی و سخت‌افزاری مرتبط با هدایت تحصیلی دلالت دارد که این امر، امکان وجودی جریان مشاوره در مدارس را زیر سؤال می‌برد. همچنین، براساس نتایج تحقیق، فعال‌بودن سامانه هدایت تحصیلی - شغلی دانش‌آموزان (سایت همگام) و سهولت دسترسی به آن مورد کم‌توجهی قرار گرفته است. در حالی که ۳۰ درصد از امتیاز هدایت تحصیلی از طریق انجام آزمون‌های استعداد و رغبت که با استفاده از سایت همگام امکان‌پذیر است، به دست می‌آید. و نیز توجه به مجهزبودن مدرسه به بانک اطلاع‌رسانی هدایت تحصیلی - شغلی اندک است که باعث می‌شود دانش‌آموزان به منابع لازم برای

آشنایی با شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی و مشاغل موجود در جامعه دسترسی نداشته باشند. همچنین، براساس یافته‌ها میزان پاسخگویی مطلوب به سؤالات هدایت تحصیلی توسط مشاور و کارکنان مدرسه اندک است که می‌تواند عاملی برای افزایش سردرگمی دانش‌آموزان باشد. یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش منشی (۱۳۸۹)، ادیسی (۱۳۷۶)، نظری (۱۳۷۵) که معتقدند ملاک نمرات درسی به عنوان ملاک هدایت تحصیلی، ملاکی ناکارآمد محسوب شده و قابلیت پیش‌بینی دقیق موفقیت تحصیلی در رشته آینده را ندارد. همچنین، با نتایج تحقیق رضاپور و شفیعی (۱۳۹۳) که نشان داد در مدارس بانک اطلاعاتی تحصیلی و شغلی منظم و سازمان‌یافته وجود ندارد و توزیع دانش‌آموزان مستعد در رشته‌های مختلف تحصیلی نامتوازن می‌باشد، همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که پیشرفت و رشد دانش‌آموزان در زمینه‌های مختلف تحصیلی، شغلی و شخصی-اجتماعی و همچنین، آینده خدمات روان‌شناسان و مشاوران در جامعه و مدرسه، به توانایی عملکرد نظام مشاوره‌ای مدارس و توانمندسازی مشاوران بستگی دارد. سال‌های متوسطه دوره‌ای است که دانش‌آموز به کشف آنچه که در آینده برای آن‌ها در نظر گرفته شده است، نایل می‌شوند؛ راهنمایی و مشاوره تحصیلی مقدمه‌ای بر راهنمایی حرفه‌ای و شغلی دانش‌آموزان در آینده محسوب می‌شود؛ بنابراین، هر نوع راهنمایی و مشاوره غیر حرفه‌ای می‌تواند نتایج نامطلوبی به دنبال داشته باشد و ریشه بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و بسیاری از دل‌مشغولی‌های جوانان و نوجوانان از عدم راهنمایی تحصیلی صحیح نشأت می‌گیرد. به عبارت دیگر، انتخاب رشته دوران متوسطه، یکی از انتخاب‌های مهم و اثرگذار در زندگی است. انتخابی که جهت بسیاری از اتفاقات و فعالیت‌های زندگی دانش‌آموزان را تعیین می‌کند. امروزه به دلیل پیشرفت سریع علوم و فنون و نیاز کشورها، به نیروی انسانی متخصص، بانشاط، علاقمند و کارآمد، به علاوه سخت‌تر شدن رقابت‌های بازار کار و تأمین مخارج، اهمیت انتخاب رشته‌ای که فرد را راضی و خشنود کرده و به او امکان فعالیت ارزشمند و هماهنگ با شخصیتش بدهد، بیشتر شده است. انتخاب رشته تحصیلی در دوره دبیرستان، مقدمه انتخاب رشته دانشگاهی و آموزش عالی و در نتیجه، انتخاب شغل است. به همین دلیل باید رشته‌ای را برگزید که با تمام ویژگی‌های شخصیتی و روحی و همچنین، امکانات و

فرصت‌های فرد مطابقت داشته و آینده او را از نظر درآمد و بازار کار، رضایت شغلی، محیط کاری مناسب و... تأمین کند. این امر صرفاً از طریق انتخاب رشته تحصیلی مناسب مقدور خواهد بود.

مطابق با نتایج آزمون تی همبسته در پاسخ به سؤال پنجم پژوهش، یافته‌های حاکی از تفاوت معنادار بین انتظارات و ادراکات مدیران، در مؤلفه‌های اهداف؛ ارکان و وظایف؛ منابع، امکانات و تجهیزات؛ فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی؛ و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد و در مؤلفه ملاک‌ها و عوامل بین انتظارات و ادراکات مدیران است. بدین معنا که طرح یادشده نتوانسته رضایت مدیران را در ۵ مؤلفه یادشده جلب کند و از کیفیت لازم برخوردار نیست و همچنین، با توجه به یافته‌های مربوط به این سؤال در ماتریس کانو می‌توان گفت که از دیدگاه مدیران کلیه مؤلفه‌های هدایت تحصیلی به‌جز برنامه‌ریزی و هماهنگی برای برگزاری مطلوب آزمون‌های مشاوره‌ای (آزمون استعداد و رغبت) جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند، باید در اجرای هدایت تحصیلی مورد توجه جدی قرار گیرند. از دیدگاه آنان، اطلاع‌رسانی به‌موقع و مؤثر در خصوص برگزاری کلاس‌های توجیهی ویژه والدین و دانش‌آموزان با موضوع هدایت تحصیلی، با توجه کمی مواجه شده است. همچنین، بازدید از هنرستان‌ها و مراکز شغلی برای دانش‌آموزان پایه نهم که در حال تحقیق برای انتخاب رشته هستند، با اقبال کمی روبه‌رو شده است. توزیع محتوای آموزشی و ترویجی مناسب درخصوص اهمیت و ضرورت هدایت و نحوه اجرای آن که می‌تواند به بسیاری از سؤالات نوجوانان پاسخ دهد و آنان را با فرایند انتخاب رشته و جایگاه در سرنوشت فرد آشنا کند نیز در هنگام اجرای طرح هدایت تحصیلی با مشکل کم‌توجهی مواجه شده است. همچنین، برگزاری نشست‌های گروهی و مشاوره فردی و گروهی با دانش‌آموزان و استفاده از ظرفیت تشکل همیار مشاور به عنوان تسهیلگران در حوزه تحصیلی و شغلی از توجه اجراکنندگان طرح هدایت تحصیلی بی‌نصیب مانده است و در نهایت، نسبت به جلب مشارکت دانش‌آموزان، اولیا، مدیران، مشاوران و دبیران در جریان هدایت تحصیلی توجه اندکی صورت گرفته است. یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج پژوهش کریشان، پاولیا و گیمبلوت (۲۰۱۵) که معتقدند دانش‌آموزان در مورد فرصت‌های شغلی آگاهی کمی دارند، انتظاراتشان از آینده با دانش و

توانایی‌هایشان ارتباطی ندارد، یک برنامه شغلی منسجم ندارند و با موانع عمده در روند تصمیم‌گیری شغلی مواجه هستند. نتایج بر توسعه برنامه‌های راهنمایی حرفه‌ای و شغلی در مدارس تأکید دارد. با نتایج پژوهش اسکندری (۲۰۱۷) که معتقدند عواملی از قبیل ایجاد بسترهای شغلی لازم در جامعه به موازات توزیع متوازن دانش‌آموزان در رشته‌های فنی حرفه‌ای و کاردانش، آموزش کارآفرینی برای کاهش نگرانی از آینده شغلی، لزوم آموزش نحوه حمایت عاطفی به والدین دانش‌آموزان در جهت کاهش فشارهای روانی ضمن انتخاب، تجربه عملی تحت نظارت مشاغل برای دانش‌آموزان برای روشن‌تر شدن دیدگاه دانش‌آموزان در خصوص واقعیت مشاغل، استفاده از تکنولوژی‌های نوین آموزشی در راستای اطلاع‌رسانی شغلی-تحصیلی به دانش‌آموزان مناطق محروم‌تر و توزیع عادلانه‌تر خدمات بین همه دانش‌آموزان، استفاده از سیستم‌های کمکی مشاوره برای جبران کمبود زمانی می‌توانند به عنوان راهکارهایی برای مقابله با چالش‌های موجود مورد استفاده قرار گیرند، همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که جوامع امروزی به این نتیجه رسیده‌اند که کارآمدترین عامل تولید، یعنی انسان، باید دارای دانش، شایستگی، خلاقیت و ظرفیت‌های اخلاقی بوده که چنین انسانی باید تا حد زیادی در نظام آموزشی پرورش یابد؛ پس برای رسیدن به چنین منظوری کل نظام آموزشی باید دارای سطح بالایی از کیفیت باشد (رزینو، ۲۰۱۱).

مطابق با نتایج آزمون تی همبسته در پاسخ به سؤال شش پژوهش، یافته‌های حاکی از تفاوت معنادار بین انتظارات و ادراکات کارشناسان در چهار مؤلفه اهداف، ارکان و وظایف، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی و تقویم اجرایی، ارزیابی و نظارت طرح هدایت تحصیلی است؛ اما در دو مؤلفه ملاک‌ها و عوامل؛ و منابع، امکانات و تجهیزات بین انتظارات و ادراکات کارشناسان تفاوت آماری معناداری وجود ندارد؛ بدین معنا که طرح مذکور نتوانسته رضایت کارشناسان آموزش و پرورش را در ۴ مؤلفه مذکور جلب کند و از کیفیت لازم برخوردار نیست و همچنین، با توجه به یافته‌های مربوط به این سؤال در ماتریس کانو می‌توان گفت که از دیدگاه کارشناسان هدایت تحصیلی، کلیه

مؤلفه‌های هدایت تحصیلی به جز اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دانش‌آموز، اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر دبیران، اختصاص ۵ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر والدین، اختصاص ۱۰ امتیاز از ۱۰۰ برای نظر مشاور، توجه به ظرفیت‌ها و محدودیت‌های منطقه‌ای در هدایت تحصیلی و ثبت نام، توجه به اولویت ثبت نام (الف تا د) در هدایت تحصیلی و ثبت نام، جزء نیازهای الزامی محسوب می‌شوند و باید در اجرای هدایت تحصیلی مورد توجه جدی قرار گیرند. همچنین، نظارت که از نظر نظم‌دهی به امور جاری، شفاف‌سازی روندهای موجود و ایجاد امکان پیگیری مسئولیت‌های هر واحد در حوزه‌های مختلف، بسیار اهمیت دارد، در روند اجرای هدایت تحصیلی مورد کم‌توجهی قرار گرفته است. به عبارت دیگر، نظارت بر حسن اجرای فرایند هدایت تحصیلی توسط بازرسان منطقه‌ای و استانی، توجه و نظارت بر آموزش و اجرای پودمان هدایت تحصیلی در درس کار و فناوری، نظارت بر تکمیل نمون برگ‌های نظرخواهی و آزمون‌های مشاوره‌ای و نیز ارائه بازخورد نتایج آزمون‌های استعداد و رغبت به دانش‌آموزان تا پایان بهمن‌ماه، در اجرای هدایت تحصیلی مورد کم‌توجهی قرار گرفته است. یافته‌های حاضر با نتایج پژوهش طالع زاری (۱۳۹۵) که معتقد است نداشتن آگاهی به رشته تحصیلی موجب به وجود آمدن عدم تطابق بین آینده شغلی افراد با نیازها و انتظارات می‌شود و عواقب سوء ناشی از این مسئله متوجه نظام آموزشی می‌شود. بنابراین، ارائه راهکارهای مؤثر برای هدایت تحصیلی موجب ارتقای سیستم آموزشی، بازدهی بالای نیروی انسانی می‌شود، همسو است. با نتایج پژوهش کوثری (۱۳۹۵) که معتقد است که عملکرد دانش‌آموزان در انتخاب رشته نامناسب، ضعیف و پایین‌تر از حد مورد انتظار است؛ شناخت دانش‌آموزان به انتخاب رشته در سطح مطلوبی نیست و شناخت اکثر دانش‌آموزان به هدایت تحصیلی منفی ارزشیابی شده است، دانش‌آموزان از شیوه انتخاب رشته راضی نیستند و از نظر آنان عملکرد مسئولان در انتخاب رشته نامطلوب و ضعیف است. دیدگاه دانش‌آموزان نسبت به ملاک‌ها و فرایند انتخاب رشته ضعیف و پایین‌تر از حد متوسط است؛ در واقع، نظر دانش‌آموزان نسبت ملاک‌ها و فرایند انتخاب رشته منفی است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که در نظام آموزشی و پرورشی به طور کلی، و در فرایند هدایت تحصیلی به طور خاص، کارشناسان آموزش و پرورش نیز معتقدند که طرح هدایت تحصیلی

نوین علیرغم ایجاد اصلاحات در فرایند هدایت تحصیلی که از اهمیت بسزایی برخوردار است به معنای واقعی نتوانسته است، انتظارات ذینفعان را برآورده کند و همچنان بین شرایط حاکم با وضعیت مطلوب فاصله وجود دارد. بنابراین، ایجاد سازوکارهای مشخص و علمی برای بررسی و ارزیابی آن و آگاهی از نقاط قوت و ضعف و موانع موجود در این امر ضروری است، نیز همسو می‌باشد.

نظر به اهمیت انتخاب صحیح شاخه یا رشته تحصیلی و نقش آن در تعیین سرنوشت دانش‌آموزان، برای افزایش اثربخشی و بهبود فرایند انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم و همچنین، براساس یافته‌های پژوهش پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود.

از آنجا که نتایج پژوهش در سؤال‌های ۱ تا ۶ نشان داد بین انتظارات و ادراکات گروه‌ها در زمینه هدایت تحصیلی شکاف وجود دارد، بنابراین، پیشنهاد می‌شود در نحوه اجرای مطلوب شیوه‌نامه و نحوه امتیازدهی و ضریب آن و همچنین، فراهم کردن سازوکارهای لازم و ضروری آن تجدید نظر گردد؛ به این صورت که در آیین‌نامه طرح مزبور، دانش‌آموز به عنوان یک ذریب و ذینفع در طرح امتیازدهی دخالت داده شود تا براساس علایق و سلیق و استعدادهای خود به هدایت تحصیلی خویش نمره دهد؛ همچنین، به تبع آن امتیازات توزیعی و ضریب آن‌ها بین عوامل مختلف تعیین‌کننده (والدین، دبیران، مشاوران و آزمون مشاوره‌ای) در طرح هدایت تحصیلی تغییر یابد و علاوه بر دخالت دانش‌آموزان، مشاوران نیز سهم بیشتری در امتیاز دادن داشته باشند. به این معنا که سقف امتیاز مشاور مدرسه که بیشترین ارتباط را با دانش‌آموز دارد و به عنوان یک مرجع تخصصی هدایت تحصیلی در مدرسه حضور و با مسائل و مشکلات دانش‌آموزان در ارتباط است و نقش اصلی را در این زمینه ایفا می‌کند از سقف تعیین شده (۱۰ امتیاز) در طرح فعلی به ۲۰ یا ۳۰ امتیاز ارتقا یابد.

از آنجا که براساس یافته‌ها، تمامی گروه‌های شرکت‌کننده در پژوهش بر نحوه نمره‌دهی و امتیازات طرح معترض بودند پیشنهاد می‌شود نمرات پایه‌های هفتم، هشتم و نهم در فرایند انتخاب رشته مؤثر باشند و مشاوره تحصیلی از پایه هفتم به صورت مرحله‌ای تا پایان پایه نهم ادامه پیدا کند. به عبارتی، نمره هدایت تحصیلی دانش‌آموزان صرفاً برخاسته از نمرات پیشرفت تحصیلی و نتیجه مشاوره تحصیلی در پایه نهم نباشد؛ بلکه به دانش‌آموزان از پایه هفتم تحصیلی، مشاوره هدایت

تحصیلی داده شود و همچنین، میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی سه پایه تحصیلی (هفتم، هشتم و نهم) اساس هدایت تحصیلی قرار گیرد.

همان‌طور که یافته‌های پژوهش داد که نیاز غالب گروه‌های شرکت‌کننده در پژوهش از نوع الزامی بوده و این به معنای بی‌توجهی جدی طرح به نیازهای دانش‌آموزان و عملیاتی کردن آن بوده است؛ بنابراین توصیه می‌شود در تعریف فرایند طرح و اجرای آن دقت لازم صورت گیرد تا نیازهای الزامی شرکت‌کنندگان برآورده شود. به عبارتی، در طرح مزبور، نیازهای الزامی سهم تعیین‌کنندگی بیشتری در طرح هدایت تحصیلی داشته باشد و برای هر رشته حد نصاب لازم برای هر سه نیاز تعیین شود (کسب حداقل ۶۰ درصد امتیاز نیازهای الزامی) و در صورت کسب این حد نصاب، دانش‌آموز به رشته تحصیلی مزبور هدایت شود و حد نصاب نیازهای الزامی به عنوان معیار و تو تلقی شود. بنابراین، باید درجه اهمیت و تعیین‌کنندگی هر نیاز در طرح مزبور تغییر یابد.

منابع

- احمدی، سعید (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین هدایت تحصیلی نادرست و آفت تحصیلی دانش‌آموزان. *سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تحقیقات اسلامی* سروش مرتضوی، تهران، ایران.
- احمدی، سیداحمد (۱۳۸۹). *مقدمه‌ای بر مشاوره و روان‌درمانی*. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.
- احمدی‌پور، لقمان، و یوسفی، قباد (۱۳۹۳). مهارت‌محوری در به‌کارگیری و استخدام نیروی کار. *کار و جامعه*، ۶(۱۷۲)، ۷۸-۷۲.
- ادریسی، نعمت‌الله (۱۳۷۶). بررسی مشکلات اجرایی موجود در روند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه نظام جدید شهر یزد. گزارش طرح پژوهشی، یزد، اداره کل آموزش و پرورش استان یزد.
- ارفعی، کتابون، اکبری، امیرعلی، علوی، صدیقه، و مجد، حمید (۱۳۸۷). علاقمندی به تحصیل در رشته مامایی و عامل‌های مرتبط با آن در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران. *دانش و تندرستی*، ۳(۲)، ۲۸-۳.
- اسکندری، پروانه (۱۳۹۶). چالش‌های هدایت تحصیلی نوین و گذر از این چالش‌ها، *مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی (مؤسسه آموزش عالی نگاره)*، ۱۹، ۶۳-۴۹.
- اکرم دهقانی، محمد، آریافر، شهره، رضوانی، طاهره، و قاسمی، فاطمه (۱۳۹۶). تأثیر تفاوت‌های فردی در میزان موفقیت دانش‌آموزان. *پنجمین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روان‌شناسی، مشاوره و آموزش در ایران*، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین، تهران.
- اکرم دهقانی، محمد، میرطاهره بزی‌الهری، طیبه، و پودینه مقدم، طاهره (۱۳۹۶). نقش تفاوت‌های فردی در بروز افکارهای مختلف در جامعه. *هشتمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم اجتماعی*، تهران، شرکت همایشگران مهر اشراق.

باقری‌فر، موسی، ابراهیمی شاهرودی، کلثوم، ابراهیم‌زاده پودینه، محمد، و فنودی، زهرا (۱۳۹۶). روان‌شناسی و تأثیر تفاوت‌های فردی در میزان موفقیت افراد. دومین همایش ملی علوم انسانی، تهران، شرکت توسعه دانش فرزندگان،

بخشی، حامد (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر خلاقیت و نوآوری بر کارآفرینی سازمانی. همایش مدیریت تحول در سازمان‌ها با رویکرد علوم رفتاری، تهران، مؤسسه نیروی تدبیر ایرانیان.

رستمی، مرتضی (۱۳۹۷). نقش تکنولوژی آموزشی در آموزش و یادگیری دانش‌آموزان. ششمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روان‌شناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.

رضاپور، صدراله، و شفیعی، روح‌انگیز (۱۳۹۳). عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان. اولین کنفرانس بین‌المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و حماسه اقتصادی (با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)، رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

رضایی مدنی، مرتضی (۱۳۹۷). بررسی فرایند هدایت تحصیلی نوین در پایه نهم از منظر مشاوران مدارس و متخصصان مرتبط و ارائه نظرات اصلاحی آنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، ایران.

زندپی‌پور، طیبه (۱۳۸۲). برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی. تهران: شرکت چاپ نشر.

سهرابی، اسماعیل، صادقی، قاسم، و جداوی، حمید (۱۳۹۶). بررسی هدایت تحصیلی و چالش‌های مربوط به آن. همایش علمی پژوهشی راهبردها و راهکارهای ارتقای کیفیت در آموزش و پرورش، مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب.

سوزنده، مهدی، و مجرد، موسی (۱۳۹۵). ارائه یک سیستم پویا پیشنهاددهنده هدایت تحصیلی برای موفقیت دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی با استفاده از تکنیک CBR. همایش بین‌المللی افق‌های نوین در علوم پایه و فنی و مهندسی، تهران.

شورای برنامه‌ریزی هدایت تحصیلی-شغلی (۱۳۹۵). شیوه‌نامه اجرایی هدایت تحصیلی نوین. وزارت آموزش و پرورش، جمهوری اسلامی ایران.

طارق، خلیل (۱۳۸۱). مدیریت تکنولوژی: رمز موفقیت در رقابت و خلق ثروت. ترجمه کامران باقری، تهران: پیام متن.

طالع زاری، مریم، حسینی، علی، و آقابابایی، زهره (۱۳۹۷). نقش هدایت تحصیلی در رضایت از رشته تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم. پنجمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی.

طالع زاری، ملیحه (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان نظام جدید متوسطه آموزش و پرورش شهرستان شاهرود. دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و فناوری اطلاعات و ارتباطات.

عرب، سیدمحمد، گلشن تفتی، امید، کاشفی‌نیا، رؤیا (۱۳۹۳). طبقه‌بندی نیازها و ارتقای کیفیت ارضای نیاز دانشجویان با مدل کانو. اولین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت.

عسکری سرکهنانی، طاهره، و رنجبر کلیبی، محمد (۱۳۹۷). بررسی تأثیر هدایت تحصیلی در انتخاب رشته متناسب با توانایی دانش‌آموزان. چهارمین همایش علمی پژوهشی از نگاه معلم، مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب.

علمی، آریتا، پنجی، صغری، و عبدالهی، داود (۱۳۹۶). آسیب‌شناسی هدایت تحصیلی و اولویت‌بندی عوامل آن در دانش‌آموزان پایه دهم دوره دوم متوسطه. اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین ایران و جهان در روان‌شناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی، تهران
قاسمی اوماسلان سفلی، سمیرا، و دادرسی خالیدی، فاطمه (۱۳۹۴). تأثیر روابط و تعامل عاطفی معلمان بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. دومین کنفرانس بین‌المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی، استانبول، مؤسسه مدیران ایده‌پرداز پایتخت ویرا.

کرم‌دوست، نوروزعلی، زندوانیان، احمد، و ابوالقاسمی، محمود (۱۳۸۵). طراحی الگوهای مناسب جهت هدایت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه. مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۳۸ (۲)، ۹۹-۱۲۲.

کوثری، محمد (۱۳۹۵). ارزشیابی ملاک‌ها و فرایندهای انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.

محمدی، آیین، و مجتهدزاده، ریتا (۱۳۸۴). طبقه‌بندی آموزشی و بانک اطلاعات رشته‌های مدیریت و اطلاع‌رسانی، محصول تدوین راهکار تقسیم وظایف آموزشی در نظام آموزشی علوم پزشکی کشور. تهران: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

- محمدی، رضا (۱۳۷۷). بررسی نظرات دانش‌آموزان و مشاوران نظام جدید درباره تأثیر درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی در افزایش آگاهی‌های تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، ایران.
- مظلومیان، سعید، و کوتی، محمد (۱۳۹۷). تأثیر استفاده از تکنولوژی، یادگیری خودراهبر بر عملکرد تحصیلی فراگیران. ششمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روان‌شناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- منشی، فائزه (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر در انتخاب شناخته‌های تحصیلی (نظری و مهارتی) دانش‌آموزان دختر و پسر. گزارش طرح پژوهشی. تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.
- مهارتی، یعقوب، و حسنی‌راد، پریسasadات (۱۳۹۵). بررسی تأثیر سرعت نوآوری بر عملکرد (مطالعه موردی: شرکت‌های مستقر در مراکز رشد و پارک علم و فناوری مشهد). چهارمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت با رویکرد علوم پژوهشی نوین، تهران، شرکت ارتباط ارغوان ایرانیان.
- مهرگان، محمدرضا، و قاسمی، مهرداد (۱۳۹۰). استفاده از مدل کانو در تعیین امتیاز کیفیت. دانش مدیریت، ۱۵(۵۶)، ۳۵-۲۱.
- نظری، عباس (۱۳۷۵). بررسی تأثیر طرح هدایت تحصیلی بر هدایت دانش‌آموزان نظام جدید به شناخته نظری در آموزش و پرورش ناحیه ۹ اراک. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اراک، ایران.
- نواری، کیومرث (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین مشاوره و راهنمایی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۲(۱)، ۱۷۳-۱۶۶.
- هاشمی، حمید (۱۳۸۳). رویکردهای نوین در راهنمایی و مشاوره شغلی. اولین همایش نقش راهنمایی و مشاوره شغلی در بازار کار، دانشگاه اصفهان.

Crişan, C., Pavelea, A., & Ghimbuţ, O. (2015). A need assessment on students' career guidance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 180, 1022-1029.

Gibson, D. (2001). High School Students' Perceptions of School Counseling Services: Awareness, Use, and Satisfaction. *Counseling Outcome Research and Evaluation*, 14, 1-14.

- Lunenburg, F. C. (2010). Communication: The process, barriers, and improving effectiveness. *Schooling*, 1(1), 1-11.
- Mihaela, N. A., & Cristina, I. G. (2015). A research on the educational counseling and career guidance in Romania. *European Scientific Journal*, 11(3), 18-36
- Rădule, A. (2013). The theory and practice of career construction. *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work*. Hoboken: John Wiley & Sons, 1, 42-70.
- Rezeanu, O. M. (2011). The implementation of quality management in higher education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1046-1050.
- Sohn, B. C. (2011). *The effect of accounting comparability on earnings management*, (working paper). Hong Kong: City University of Hong Kong.

